संकल्प

नयाँ वर्ष विशेष

मध्यान्ह । ३१ चैत २०८१, आइतबार । 13 April 2025, Sunday

संसारले देख्नुपर्ने नेपाली ध्वजा

मदनकुमार श्रेष्ठ

विशेषगरी संसारभर पुगिसकेका युवा पंक्ति देशका शक्ति र संकट दुवै हुन् । संसारका विकसित देशहरूमा नेपालीहरूले आर्जन गरिरहेका ज्ञान, सीप र धनलाई नेपालले आफ्नो हितमा उपयोग गर्न नसक्नु चुनौती हो

नेपालको राजनीतिक इतिहासमा हरेक दशकले एउटा नेतालाई प्रभावशाली बनाउने र उनकै वरिपरि देश घुम्ने गरेको छ । राणा शासन अवधिसम्म राणा प्रधानमन्त्री नै देशका सर्वोच्च कार्यकारी शक्ति रहे । राणा परिवारको सोच र चाहना नै देशको परिचय बन्यो । राजालाई खोपीको देउता बनाएर राखियो ।

राणा शासनविरोधी आन्दोलनबाट विश्वेश्वरप्रसाद कोइराला उदाए । सम्बत् २००० को दशक बीपी कोइरालाको वरिपरि घुम्यो । सशस्त्र विद्रोह, राजासँग सहकार्य र दिल्ली सम्झौता हुँदै २००७ सालमा प्रजातन्त्र स्थापना भयो । २०२० को दशक फेरि महेन्द्रको हातमा पुग्यो । राजनीतिको मियो र सर्वाधिकार राजा महेन्द्र नै बने । २०१५ सालको पहिलो आमचुनावबाट दुई तिहाइ सिट जितेर बीपी कोइराला प्रधानमन्त्री बने पनि राजनीति महेन्द्रबाटै प्रभावित रह्यो ।

२०३० को दशक झापा विद्रोह र सीपी मैनालीको वरिपरि घुम्यो । २०४० को दशकमा मदन भण्डारी उदाए र स्थापित भए । संयुक्त जनआन्दोलन, वाम मोर्चा, कांग्रेस-कम्युनिस्ट सहकार्य, २०४७ सालको संविधानसहितका महाघटनाहरूको इपिसेन्टरमा मदन भण्डारी रहे । २०५० को दशकमा गिरिजाप्रसाद कोइराला र २०६० को दशकमा पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड' प्रभावी रहे ।

२०७० को दशकसँगै केपी शर्मा ओली उदाए । झापा विद्रोहकै नेता ओली ४ दशकपछि मुलुकको सर्वाधिक प्रभावी नेता बन्न पुगे । संविधानसभाबाट संविधान जारी गर्न लिएको अडानकै कारण उनी सर्वाधिक प्रभावी नेता भए किनकि मुलुकको आन्तरिक मतभेद र भारतीय दबाबका कारण संविधान निर्माणमा अलमल भइरहेको थियो । पहिलो संविधानसभाको असफलतासँगै मुलुक अन्योलतिर धकेलिँदै थियो । तर, नेकपा एमालेका अध्यक्षका हैसियतले ओलीले संविधान जारी गर्ने अडान लिए, जसबापत मुलुकले भारतीय नाकाबन्दी खेप्नुपर्‍यो । तर, भारतीय संस्थापन सामु नझुक्ने अडान लिए । भारत आफैं गल्यो र नाकाबन्दी हटायो ।

नाकाबन्दी हटाएको भारतीय संस्थापनले नेपाली भूमि कालापानी मिचेर चीनसँग जोड्ने सडक खन्यो । जबाफमा प्रधानमन्त्रीकै हैसियतमा ओलीले लिपुलेकसहितको भूगोल समेटेर नेपालको नयाँ प्रशासनिक-राजनीतिक नक्सा जारी गर्ने पहलकदमी र नेतृत्व लिए ।

अर्थात्, सम्बत् २०७० को दशक ओलीको वरिपरि घुम्यो भन्न सकिन्छ । शक्तिशाली नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (नेकपा) निर्माण, उक्त पार्टीको विघटन र एउटै दशकमा ४ पटक प्रधानमन्त्री बन्नुले पनि ओली ७० को दशकमा हाबी रहेका भन्न सक्छौं ।

यसर्थ आमसमस्याको निरूपण र नयाँ मार्गदर्शनका निम्ति सधैं नायकको खोजी गर्ने चिन्तन संस्कृतिले सम्बत् २०८० को नेता खोज्न थालिसकेको सहज अनुमान लगाउन सक्छौं ।

बितेका केही वर्षदेखि पुराना नेतृत्व भर्सेस नयाँको बहस चल्नु नेताकै खोजी अभ्यास हो । गैरदलीय जनप्रतिनिधिको आकर्षण, संसद्‌मा नयाँ शक्तिहरूको उदय र पुनरुत्थानवादी (राजावादी) गतिविधिको संघर्ष-संक्रमणले पनि समाज नयाँ नेतृत्व खोजीको प्रसवमा रहेको विश्लेषण गर्न सक्छौं ।

एकल नायक !

देश हाँक्ने भावी नेतृत्वको दाबी गर्नेहरूको पनि अहिले होड नै छ । नयाँहरूले स्वाभाविक दाबेदार आफूहरूलाई ठानिरहेका छन् । तर, पावर पोलिटिक्समा दाबीभन्दा परिस्थिति महत्त्वपूर्ण हुन्छ । त्यसैले, नेताको उमेर, पार्टी स्थापनाको समय अथवा अरू कुनै मानकका आधारमा भावी नेतृत्वबारे आँकलन गर्नु परिपक्व कुरा होइन ।

लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको अर्थ नै हरेक नागरिक मुलुकका सार्वभौम शक्ति हुन् र सम्पूर्ण नागरिकको प्रयासमै समृद्ध मुलुक संभव छ भन्ने हो । भलै, नायकबिनाको समाजले गति लिँदैन भन्ने एकथरि विश्लेषण हुने गरेको छ । तर, यो विश्लेषण पनि पूर्ण होइन किनकि संसारभर चलिरहेको गणतान्त्रिक अभ्यास हेर्दा निश्चित व्यक्ति नभएर प्रक्रिया र आमजनमतले जितिरहेको देखिन्छ । जहाँजहाँ व्यक्तिवादी (लामो समय सत्तामा रहेर) राजनीति चलिरहेको छ, त्यहाँत्यहाँ कुनै न कुनै प्रकारका विद्रोह भइरहेका छन् ।

दक्षिण एसियामै पनि श्रीलंका र बंगलादेशको घटनालाई व्यक्तिवादी राजनीतिले बद्‌नामीपूर्ण पराजय खेप्नुपरेको उदाहरणका रूपमा लिन सक्छौं । सिरिया अर्को बलियो उदाहरण हो ।

अमेरिकामा रिपब्लिकन र डेमाक्रयाट पार्टीबीच चलिरहेको आलोपालो जित-हारको परिस्थितिले पनि व्यक्ति नभएर प्रक्रिया र प्रणाली महत्त्वपूर्ण रहेकै तर्क गर्न सक्छौं । छिमेकी भारतमा नरेन्द्र मोदी भन्दा पनि हिन्दु एजेन्डा र भारतीय राष्ट्रिय कंग्रेसमा रहेको परिवारवादविरुद्धको जनमत प्रकट भइरहेको देख्न सक्छौं । भलै, उत्तरी छिमेक चीन एक अपवाद घटना हो ।

तसर्थ, नेपालले खोज्नुपर्ने र हिँड्नुपर्ने बाटो एकल नायकको खोजी नभएर गणतान्त्रिक संस्कृति/प्रणाली स्थापित गर्दै स्पष्ट संकल्प निर्माणतिर हो । विगतका नजिर र वर्तमानका अभ्यासहरूले पनि त्यही भन्छन् । संघीय गणतान्त्रिक व्यवस्था स्थापनापछि र अघिको दृश्यलाई तुलना गर्दा पनि अहिले हामीले उपभोग गरिरहेको प्रणाली नै उत्तम पुष्टि हुन्छ । अहिले देशका राष्ट्र प्रमुख, कार्यकारी प्रमुख र अरू जुनसुकै शासकीय संरचनामा रहेकालाई सामान्य नागरिकले सामाजिक संजाल अथवा अरू माध्यमबाट प्रश्न गर्न सक्छन् ।

जन्मका आधारमा नभएर संविधान र सामाजिक समानताका आधारमा अवसरहरू वितरण हुन थालेका छन् । कम्तीमा हाम्रा नेता सही छन् अथवा गलत भन्ने बहस हुन सकिरहेको छ । तसर्थ, देशले अब एकल नायक नभएर प्रणालीको सबलीकरणलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्छ ।

सबल राष्ट्रिय ध्वजा

विकसित मुलुकहरूको अभ्यासले पनि प्रणालीको सुदृढीकरणमै समाजको समृद्धि निर्भर रहने देखाउँछ । तर, जतिसुकै सुन्दर भए पनि प्रणाली आफैं जोगिँदैन । भनिन्छ- हरेक प्रणालीको आयु स्वयं उसकै निर्णयहरूले निर्धारण गर्छ । त्यसैले, वर्तमान प्रणालीको रक्षा अथवा विनाश पनि यसका निर्णयहरूमा भरपर्छ ।

तसर्थ, वर्तमान प्रणालीलाई कसरी बलियो बनाउन सकिन्छ भन्ने सोच्न आवश्यक छ । सच्याउने प्रक्रिया कमजोरी पहिचानबाट सुरु हुन्छ । कमजोरीलाई चुनौती पनि भन्न सक्छौं । अतः हाम्रो देशका चुनौती भनेका नेपालीले खेप्नुपरिरहेका समस्याहरू हुन् । स्वास्थ्य, शिक्षा, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक न्याय, भौतिक पूर्वाधारका असुविधा हुन् ।

विशेषगरी संसारभर पुगिसकेका युवा पंक्ति देशका शक्ति र संकट दुवै हुन् । संसारका विकसित देशहरूमा नेपालीहरूले आर्जन गरिरहेका ज्ञान, सीप र धनलाई नेपालले आफ्नो हितमा उपयोग गर्न नसक्नु चुनौती हो ।

अझ बदलिँदो भू-राजनीतिक नीति सामु नेपालले आफ्नो राष्ट्रिय ध्वजालाई सशक्त बनाउनुको विकल्प छैन । अमेरिकाका राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पले 'अमेरिका पहिलो' नीति लिएका छन् । युरोपकै देशहरू पनि आफ्नो देशको सशक्तीकरणलाई जोड दिइरहेका छन् । संसारकै पहिलो शक्ति बन्ने दौडमा रहेको चीनले 'चिनियाँ विशेषताको समाजवाद'लाई लक्ष्य बनाएको छ ।

विगतमा देशहरूबीच सहकार्यका अनेक फोरम थिए । विश्वव्यापी संगठन, क्षेत्रीय र उपक्षेत्रीय संगठनहरू बनेका थिए । कम्युनिस्ट, समाजवादी र धार्मिक शक्तिहरूले त अर्को देशमा लड्न/भिड्नसमेत जाने गरेका थिए । अहिले बदलिँदो भू-राजनीतिमा हरेक देशले आफ्नो ब्रान्ड स्थापित गर्न खोजिरहेका छन् ।

नेपालले पनि आफ्नै देशको पहिचान सशक्त बनाउनुको विकल्प छैन । विशाल जनसंख्या र अर्थतन्त्र रहेका २ छिमेकीहरू (चीन र भारत) हुनुको लाभ उठाउनेगरी दीर्घकालीन नीति निर्माण गरिनुपर्छ । नयाँ वर्ष २०८२ को संकल्प गरिरहँदा देशले देख्नुपर्ने सपना बिर्सनु फेरि पनि परिपक्व कुरा होइन । नयाँ वर्ष २०८२ को हार्दिक शुभकामना !

उपेक्षित माडी पर्यटन र अनधिकृत होमस्टे

डा. उद्धव पुरी

> धार्मिक र सांस्कृतिक पर्यटनको विशेष गन्तव्य बनाउन सकिने र त्यसका सकारात्मक पक्ष बढ्दै गएको माडीको होमस्टे विश्व होमस्टेको स्तरमा फैलिन र फैलाउन सक्नु सबैको चाहना र सम्बन्धितको दायित्व बन्नुपर्छ

सनातन धर्म र संस्कृतिका उद्गमस्थलहरूमध्ये पश्चिम नेपालको हालको चितवन देवघाट र माडी महत्त्वपूर्ण स्थानहरू रहेका क्षेत्रहरू हुन् । धार्मिक ग्रन्थहरूमा पौराणिककालदेखिकैविषयगत कुराहरू यहाँ जोडिएका छन् ।

मानव वस्तीको विकासपछि पवित्र धार्मिक स्थलहरूका रूपमा यी स्थानहरूको नाम प्रायः सबै पुराण वा ग्रन्थ र भाष्यहरूमा छन् । कतिपय नाम अहिले पनि उही छन् भने कतिपय नामहरू विभिन्न कालखण्डमा परिवर्तन हुदै आएका देखिन्छ । पवित्रताको हिसाबमा सनातन धर्मावलम्बीहरूका लागि संसारमा देवघाटजत्तिको पवित्रस्थल अन्त नभएको कुरा विभिन्न धर्मग्रन्थहरूले उल्लेख गरेका छन् । त्यसरी नै हालको माडीका विभिन्न स्थानहरू विष्णु, पाण्डव, राम सीतालगायतका देवी-देवता, आदर्श पुरुष र तिनका नामबाट प्रचलित धार्मिक स्थलहरू यहाँ छन् ।

राजा दशरथको राज्य अयोध्या, जहाँ राम उनका पुत्रका रूपमा जन्मेका थिए, यही नै उनको राम राज्य थियो । हालको माडी नाम शब्दलाई माण्डप ऋषि वा थारू भाषासँग पनि जोडिएर हेरिएको छ । सोमेश्वर पर्वत, अयोध्यापुरी, रियु वा सरयु नदी, विभिन्न कुण्ड, ताल, द्रौपदी इनार जस्ता धेरै कुराहरू प्राचीन शास्त्रहरूले उल्लेख गरेअनुसार ती सबै स्थानहरू यही वा हालको माडी नगरपालिकाभित्र र वरपर नै पर्छन् ।

तर, विभिन्न काल खण्डमा भएका अनेकौं परिवर्तनले कतिपय पौराणिक वा प्राचीन र ऐतिहासिक निर्माणहरूलाई भग्नावशेषका रूपमा परिणत गरिदिएका देखिन्छ। शास्त्रीय प्रमाण र अवशेषहरू भेटिँदा पनि केन्द्रीय र स्थानीय सरकार अपारदर्शी डरमा परेर होला, आधिकारिक रूपमा लुम्बिनी र कपिलवस्तुमा झैं पुरातत्त्विक उत्खनन र अध्ययन गर्न हतार नगरी बसेको देखिन्छ ।

माडीको आध्यात्मिक एवं धार्मिक पक्ष त छँदै छ, त्यसरी नै तिनै धर्मग्रन्थहरूले माडीको प्राकृतिक सुन्दरता र महत्त्वका बारेमा गरेको उल्लेख पनि अहिलेसम्म त्यतिकै सुन्दर देखिन्छ । वरपर डाँडाले घेरिएको र हालको चारकोसे झाडीले बेरिएको माडी ऐतिहासिककालदेखि नै सुन्दर र त्यतिकै महत्त्वको क्षेत्र मानिन्छ । ठोरी र माडीको जंगल हाल राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा परिचित जंगल हो। भारत र नेपालको सीमामा रहेको यस क्षेत्रको दुवै राज्यमा ठोरी नामक प्रचलित क्षेत्र रहेको छ । यी क्षेत्रहरू भारतीय र नेपालका शासकहरूको सिकार क्षेत्र पनि हो ।

नेपालको इतिहासमा अंग्रेजहरूले भारतमा उपनिवेश चलाउँदा ठोरीसम्म रेलमार्ग भएकाले जंगल भ्रमण र सिकारका लागि यही नाकाबाट विदेशीहरूसमेत आउने-जाने गरेका देखिन्छ । राणाकालमा बेलायतका राजा माहाराजा र अन्य विदेशी पाउनाहरूलाई यहाँ सिकार खेल्न बोलाइएको विश्व प्रसिद्ध सिकारका प्रसंगहरू पनि माडीसँग जोडिएका छन् ।

हाल पनि यो क्षेत्र सांस्कृतिक र प्राकृतिक पर्यटनका विभिन्न पक्षसँग जोडिँदै आएको छ र विकसित गर्ने क्रम चलिरहेकै छ । अहिले भरतपुरदेखि नेपाल र भारतको सीमा ठोरीसम्म हुलाकी राजमार्गको रूपमा बाटो चौडा हुँदै छ र यही मार्ग भएर पूर्वी नेपालको वीरगंजलगायतको ठाउँ पुग्न पनि सहज हुँदै छ । विश्व पर्यटनको गन्तव्यका परिचित स्थानहरूमध्ये नेपालको चितवन पनि पर्छ। सौराहा, जहाँ धेरै पर्यटकहरूको आगमन भइरहेको छ। त्यसरी नै माडी नजिक कसरा, जगत्पुरमा पर्यटकीय विकासको थप प्रगति भइरहेको छ । यहीँ हुँदै मोटरबाट राष्ट्रिय निकुञ्जको जंगलको करिब १ घण्टाको बाटो पार गरेपछि माडी पुग्न सकिन्छ ।

पहिलेका विभिन्न गाउँपालिकाहरूलाई समावेश गरी हाल माडी नगरपालिकाभित्र प्रायः सबै आध्यात्मिक र प्राकृतिक स्थानहरू समेटिएका छन् । तर, विकास र सुविधाका नाममा भने माडी नगरपालिका भारतपुको दाँजोमा ज्यादै कमजोर मानिन्छ ।

कृषि नै यहाँको मुख्य पेसा र आय स्रोत बनेको छ । केही मात्रामा अयोध्याको प्रसंग उठान र आन्तरिक पर्यटनको विकाससँगै यहाँ मानिसहरूको आवतजावत बढिरहेको छ। यहाँका १, २, ३, ४, ५ र ६ नं. वडामा मुख्य रूपमा सदियौंदेखिका पुराना वासिन्दा थारूहरूकै बाहुल्य छ भने बोटे, दराई, चेपाङलाई पनि यहींका बासिन्दा मान्नुपर्छ।

औलो उन्मूलनपछि चितवनमा पहाडियाहरू वा अन्यत्रबाट बस्ती बढ्न थालेसँगै माडीमा पनि विभिन्न जातिहरू एकल र समूहमै बसाइँ सरेका देखिन्छ । पर्यटकीय गतिविधि र जग्गा किनबेचका कारण यहाँ मानिसहरूको चहलपहल दिनदिनै बढिरहेको छ ।

हालसम्म यहाँको केन्द्र वसन्तपुर बजार र त्यसको आसपास केही परम्परागत लज, केही पर्यटकीय स्तरका रिसोर्ट भनी संचालनमा रहेका होटेलहरू छन् । त्यसपछि बाक्लो बस्ती भएको र पर्यटकीय चहलपहल हुने स्थान वरपर रहेका विभिन्न जातजातिहरूले होमस्टे संचालन गर्न थालेका छन् । लगभग ९-१० वर्षदेखिको उनीहरूको इतिहास बनेको छ ।

केही ठाउँमा ठूला होटेलहरू बन्ने क्रम र बनाउन पृष्ठभूमि तयार पार्दै गरेको पनि देख्न सकिन्छ ।

नेपालको परिप्रेक्ष्यमा पर्यटन र होमस्टेलाई बुझ्ने तथा त्यसको संचालन विधि र उद्देश्यको भिन्नता जान्ने र सोहीअनुरूप विकास गर्दै लैजाने सरकार र विज्ञको अभाव देखिन्छ। केही पर्यटनका कथित विज्ञ र पर्यटन ज्ञानले कमजोर पर्यटन व्यवसायीहरूले होमस्टेलाई होटलहरूको अभावमा र कम बजेट भएका यात्रु वा पर्यटकलाई थेग्ने माध्यम बनाएको देखिन्छ ।

सरकारले निर्माण गरेको होमस्टे कार्यविधि पनि यसैको केही हदसम्म सिकार बनेको छ, जसले गर्दा नेपालका होमस्टेहरू विश्व पर्यटन र विश्व पर्यटन संगठनको परिभाषित स्वरूपअनुसार संचालन हुन सकेका देखिँदैन । पर्यटनसँग जोडिँदै विकसित हुँदै आएको होमस्टे त्यसका पाहुनाहरू अधिकांशले होमस्टेको मूल मर्मलाई बुझ्न सकेका पनि देखिँदैन ।

होमस्टेसम्बन्धीको प्राप्त अपर्याप्त र अपूर्ण ज्ञानका कारण होमस्टे संचालकहरू आफैंले पनि यसको वास्तविकतालाई त्यति धेरै व्याख्या गर्न सक्दैनन् । स्वअध्ययन र अन्य माध्यमबाट जानकारी भएकाहरूलाई पनि सरकार र स्थानीय निकायबाट प्रदान गरिएको तालिम, सहयोग र उपलब्धताले केही भ्रम सृजना पनि गरिदिएको छ ।

पश्चिम नेपालमा संचालित होमस्टेको दाँजोमा माडी क्षेत्रमा संचालनमा रहेका होमस्टेहरू होमस्टेको वास्तविक अवधारणाभन्दा अलि भिन्न रूपमा विकसित हुँदै छन् । माडीमा संचालनमा रहेका होमस्टेमध्ये केहीलाई छाडेर हेर्ने हो भने, अधिकांश लजका रूपका जस्ता देखिन्छन्, जुन सरकारले निर्माण गरेका ऐन नियमसँग पनि मेल खाँदैनन् ।

माडीमा संचालनमा रहेका सामुदायिक वा निजी स्तरका होमस्टेहरू किन होमस्टेको वास्तविकताभन्दा केही पर हुँदै अगाडि बढिरहेका छन् ? भन्ने सम्बन्धमा पर्यटनसम्बन्धी काम गर्ने नेपाल सरकारका सम्बन्धित पक्षहरू, स्थानीय सरकार, पर्यटन र होमस्टेका नाममा संचालित केही गैरसरकारी संघसंस्थाहरू रहेका देखिन्छ ।

उनीहरूले त्यहाँ होमस्टेका लागि छुट्टै टहरा वा साना घर बनाउन आर्थिक सहयोग गरेका छन् । ती टहराहरूलाई होमस्टेको अवधारणाविपरीत ससाना लजको झैं सुविधायुक्त बनाउन सिकाएको बुझिन्छ । केहीले होटेल व्यवसायीलाई झैं खाना बनाउने र

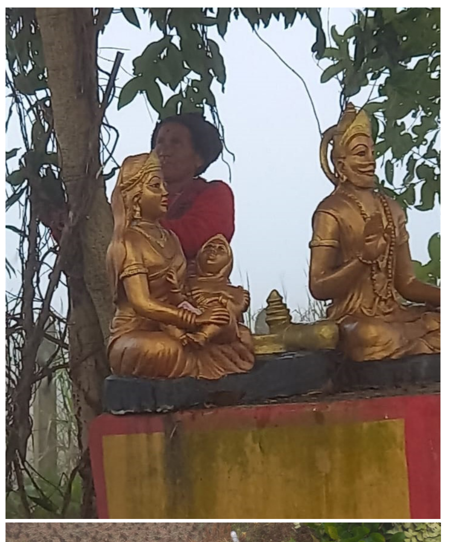

नयाँ परिकार बनाउने तालिम दिएको बुझिन्छ । होमस्टेका पाहुनाहरू होटेल, रिसोर्ट वा लजमा बसेझैं खान, बस्न, रमाउन स्वतन्त्र छन् । उनीहरू आफ्नो इच्छा र चाहनाअनुसारको सुविधा उपभोग गरी बस्न सक्छन् । केही होमस्टेहरू त शहरी क्षेत्रका होटेल, लजलगायतको झैं अवैध रूपमा केहीबेरका लागि हुने यौन धन्दाका निमित्त पनि उपलब्ध भएका भेट्टाइन्छ ।

विभिन्न जातजाति, जस्तै : थारू, मगर, बोटेलगायतकाले संचालनमा ल्याएका होमस्टेहरू सामुदायिक भनिए पनि अधिकांशको सहकार्य होमस्टे स्थापनाका विधि विधानअनुसार भएको देखिँदैन । माडीका होमस्टेहरूले माडीका सांस्कृतिक र प्राकृतिक पक्षहरूलाई समेटर होमस्टे पाहुनाहरूलाई प्रभावित गर्न सकेका पनि भेटिँदैन । त्यसैले, यहाँका होमस्टेहरूमा होमस्टे संस्कृतिमा रमाउने विदेशीहरू प्रायः आएका देखिँदैन भने नेपालीहरू विविध कारण र जग्गा कारोबारका लागि नै बढी गएको देखिन्छ । केही सरकारी वा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू पनि सजिलो र सस्तोका लागि होमस्टेमा बसेका देख्न पाइन्छ ।

माडीका होमस्टेहरूको यस किसिमको रूप स्थानीय जाति, संस्कृति, परम्परा, धर्म, प्रचलित सामाजिक अवस्थालाई नाश गर्दै लाने प्रवृत्तितर्फ उन्मुख भएको छ भन्न सकिन्छ । हाललाई केही आर्थिक फाइदा मात्र देख्ने समूह र व्यक्तिहरूले यसलाई नकारात्मक टिप्पणी भने पनि कालान्तरमा वा केही वर्षपछि त्यसका दोषहरू क्रमशः देखिन थाल्छन् ।

विश्व पर्यटनमा पर्यटकीय विकास र होमस्टे मौलाएका भनिएका धेरै स्थानहरू अहिले बदनाम भएका छन् र कतिलाई बन्द नै गरी नयाँ संरचनाको सुरुवातसमेत गरिएका छन् । दिगो पर्यटन र होमस्टेको वास्तविकतालाई सुरुको अवस्थादेखि नै कार्यान्वयन गर्न र गराउन सके भविष्यका लागि सहज र निरन्तर फलदायी भई चलिरहने छन् । यो दायित्व मुख्य रूपमा स्थानीय सरकार र होमस्टे संचालन गर्नेहरूको पनि हो । धार्मिक र सांस्कृतिक पर्यटनको विशेष गन्तव्य बनाउन सकिने र त्यसका सकारात्मक पक्ष बढ्दै गएको माडीको होमस्टे विश्व होमस्टेको स्तरमा फैलिन र फैलाउन सक्नु सबैको चाहना र सम्बन्धितको दायित्व बन्नुपर्छ, जुन माडीको विकास र आर्थिक भविष्यको मुख्य स्रोत बन्न सक्छ ।

हार्दिक शुभकामना

बसन्त ऋतुको आगमनसँगै
नवीन उल्लास एवम् आशा लिएर आउने
नयाँ वर्ष २०८२ को
उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण वैदेशिक रोजगार व्यवसायीका
साथै स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण
नेपालीहरुमा सुख, शान्ति, सुस्वास्थ्य,
दिर्घायु समृद्धिको
शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।

नबराज के. सी.
अध्यक्ष, तथा

प्याराडाइज इण्टरनेशनल प्रा. लि.
परिवार
बखुन्डोल, ललितपुर, फोन: ५५३४०४२, ५५२२०६३

हार्दिक शुभकामना

नयाँ वर्ष २०८२ को
उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण वैदेशिक रोजगार
व्यवसायी मित्रहरु, स्वदेश तथा विदेशमा
रहनु हुने श्रमिकहरु एवम् सम्पूर्ण
नेपालीहरुमा सुख, शान्ति, सुस्वास्थ्य,
दीर्घायू एवम् समृद्धिको
शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।

वाइ वी राई
प्रवन्ध निर्देशक तथा

इण्टरनेशनल मेनपावर रिक्रुटमेण्ट प्रा. लि.
परिवार
ग्वार्को, ललितपुर, नेपाल, फोन: ५२०४३४६, ५२०४३४७, ५२०४३४८

बिकाउन सकिन्छ नेपाली सीप

नेपाली हस्तकला र परम्परागत सीपको बजारीकरण केवल आर्थिक दृष्टिकोणबाट हेर्नु हुँदैन । यो हाम्रो पहिचान, स्वाभिमान र सांस्कृतिक उत्तराधिकारसँग गाँसिएको विषय हो । जब हाम्रा हातले बनाएका कलात्मक वस्तुहरु विश्व बजारमा चम्कन्छन्, तब त्यो केवल एउटा उत्पादनको व्यापार हुँदैन- त्यो हाम्रो संस्कृति र इतिहासको पनि विश्वव्यापीकरण हुन्छ...

चन्द्रबहादुर बस्याल

नेपाल भ्रमण गर्ने विदेशी पर्यटकहरुका लागि नेपाली हस्तकला एउटा प्रमुख आकर्षण हो । नेपालबाट हस्तकला किनेर लैजान सजिलो बनाउने व्यवस्था गर्न सकियो भने उनीहरु स्वदेश फर्किएपछि पनि नेपाली उत्पादनको प्रचारक बन्न सक्छन्

नेपाली हस्तकला तथा सीप हाम्रो मौलिक संस्कृति, पहिचान र जीवनशैलीसँग गहिरो रूपमा गाँसिएको विषय हो । नेपाल विविध जातजाति, भाषा, वेशभूषा र परम्परागत सीपले भरिपूर्ण मुलुक हो । हाम्रा गाउँ-शहरका सुनार, लोहार, दर्जी, ताम्राकार, जुत्ता बनाउने, हातले बुन्ने, ढाका कपडा तयार गर्ने, काठका सामान बनाउने, माटोका भाँडा बनाउने, धातुका मूर्ति कोर्ने, थांका चित्र बनाउने, ढोल, मादल, सारंगी निर्माण गर्नेजस्ता थुप्रै सीप परम्परादेखि पुस्तान्तर हुँदै आएको छ ।

अहिले विशेषगरी विश्व बजारमा सुनका गहना, कलात्मक काठका सामग्री, माटोका सामग्री, ढुंगाका कलात्मक सामग्री, सिसाका सामग्रीको माग निकै उच्च छ, जुन कुराहरू निर्माणमा नेपालीहरू सक्षम छन् ।

पछिल्ला दशकहरूमा यी हस्तकलाहरूको माग र बजार कमजोर हुँदै गएको पनि पाइन्छ । तर, यी सामग्रीहरू बजारीकरण गर्न भने नेपालीहरू चुकिरहेका छन्, जसको मुख्य कारण भनेको आधुनिक उत्पादन प्रणाली, सस्तो सामानको आयात र बजारसम्म सीपको पहुँच नहुनु हो । उत्पादन भएका वस्तुहरूलाई उपभोक्ता वा ग्राहकसम्म पुऱ्याउने, उनीहरूलाई तिनको मूल्य, महत्त्व र मौलिकता बुझाउने प्रक्रिया बजारीकरण हो । नेपाली हस्तकला र परम्परागत सीपको बजारीकरण गर्न सकिएमा, यिनले हाम्रो सांस्कृतिक पहिचान जोगाउने मात्र होइन, ठूलो संख्यामा रोजगारी सिर्जना गर्ने, युवाहरूलाई आफ्नै मुलुकमा सिर्जनशील बन्ने प्रेरणा दिने, पर्यटनको माध्यमबाट विदेशी मुद्रा आर्जन गर्ने र ग्रामीण अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउने सामर्थ्य राख्छ ।

यसका लागि पहिलो आवश्यकता हो- उत्पादनमा गुणस्तर र प्रविधिको प्रयोग । सँगै, परम्परागत डिजाइन र ढाँचालाई आधुनिक सौन्दर्यबोधसँग जोडेर आकर्षक बनाउनु पनि उत्तिकै आवश्यक छ । उदाहरणका लागि, ढाकाको कपडालाई आधुनिक फेसनमा ढालेर बजारमा ल्याउन सकिन्छ, जसमा केही नेपाली ब्रान्डहरूले प्रयास गरिरहेका छन् ।

थांका चित्रकला, पस्मिना, धातुका मूर्ति, काठका कलात्मक सामग्रीहरूलाई पनि नयाँ डिजाइनमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ, जसले विशेषगरी हहरी तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजारलाई आकर्षित गर्न सक्छ ।

यसैगरी दोस्रो महत्त्वपूर्ण पक्ष हो- बजारमा पहुँच । गाउँघरका साना उद्यमी तथा सीपकारसँग बजारको जानकारी, पहुँच र प्रवर्द्धन गर्ने साधन हुँदैन । त्यसैले, सरकार र निजी क्षेत्रबीचको सहकार्यमा स्थानीय हस्तकलाका उत्पादनहरूलाई डिजिटल प्लेटफर्म, अनलाइन मार्केट, सामाजिक संजाल र ई-कमर्स साइटमार्फत विक्री प्रवर्द्धन गर्न सकिन्छ । नेपाली हस्तकलाका लागि विशेष स्टोरहरू, पर्यटक क्षेत्रहरूमा शो-रुम, प्रदर्शनी मेलाहरूको आयोजना र विदेशी बजारसम्म निर्यातको पूर्वाधार निर्माण हुनुपर्छ ।

तेस्रो पक्ष हो- सीप संरक्षण र पुस्तान्तरण । अहिलेका युवा पुस्ता यस्ता परम्परागत सीप सिक्नभन्दा वैदेशिक रोजगारीलाई प्राथमिकता दिन्छन् किनभने तिनमा तत्काल आम्दानी देखिँदैन । तर, यदि यी सीपलाई व्यवसायीकरण गरियो, व्यावसायिक तालिममार्फत युवालाई दक्ष बनाइयो भने उनीहरू गाउँमै बसेर पनि सम्मानजनक जीवनयापन गर्न सक्छन् ।

यसका लागि सीपमूलक तालिम, प्राविधिक सहयोग, स्टार्टअप प्रोत्साहन, सस्तो ऋण, बजार पहुँच, ब्रान्डिङ र सरकारी सहुलियत आवश्यक हुन्छ ।

साथै, अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपाली हस्तकलाको पहिचान स्थापित गर्न पनि दीर्घकालीन रणनीति आवश्यक छ । 'मेड इन नेपाल' भन्ने ब्रान्डलाई गुणस्तरीय र विश्वसनीय बनाउँदै लैजानुपर्छ । नेपाल भ्रमण गर्ने विदेशी पर्यटकहरूका लागि नेपाली हस्तकला एउटा प्रमुख आकर्षण हो । यसलाई नेपालबाट हस्तकला किनेर लैजान सजिलो बनाउने व्यवस्था गर्न सकियो भने उनीहरू स्वदेश फर्किएपछि पनि नेपाली उत्पादनको प्रचारक बन्न सक्छन् ।यस्ता उत्पादनहरूलाई उपहारका रूपमा प्रयोग गर्ने, सजावटका सामग्री बनाउने चलन विश्वभर बढ्दै गएको छ, जसले गर्दा नेपाली हस्तकलाको माग पनि बढ्न सक्छ ।

अन्ततः नेपाली हस्तकला र परम्परागत सीपको बजारीकरण केवल आर्थिक दृष्टिकोणबाट हेर्नु हुँदैन । यो हाम्रो पहिचान, स्वाभिमान र सांस्कृतिक उत्तराधिकारसँग गाँसिएको विषय हो । यिनलाई व्यावसायिक सफलता र राष्ट्रिय गौरवको रूपमा अगाडि बढाउनु आजको आवश्यकता हो । जब हाम्रा हातले बनाएका कलात्मक वस्तुहरू विश्व बजारमा चम्कन्छन्, तब त्यो केवल एउटा उत्पादनको व्यापार हुँदैन- त्यो हाम्रो संस्कृति र इतिहासको पनि विश्वव्यापीकरण हुन्छ । त्यसैले, समयमै सही रणनीति अपनाएर नेपाली हस्तकला र सीपलाई आधुनिक बजारसँग जोड्न सके, नेपाल केवल सगरमाथाको देश भनेर होइन, कला र सीपको खानी भनेर पनि चिनिने छ ।

नागरिक लगानी कोषका कार्यक्रममा सहभागी होऔं !
अवकासपछिको जीवन सुरक्षित बनाऔं !!

कोषका अवकास योजना/कार्यक्रमहरू :
- कर्मचारी बचत वृद्धि अवकास कोष
- उपदान तथा पेन्सन योजना
- लगानीकर्ता अवकास कोष योजना
- राष्ट्रसेवक कर्मचारीको जीवन बीमा कोष
- नागरिक एकांक योजना
- नागरिक पेन्सन योजना
- नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् बीमा कोष

विस्तृत जानकारीका लागि :
कोषको वेबसाइट www.nlk.org.np मा हेर्नु हुन,
टेलिफोन नम्बर ०१ - ५९७०२०१ मा सम्पर्क गर्नु हुन ।

नागरिक लगानी कोष
केन्द्रीय कार्यालय
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं ।

हार्दिक शुभकामना

नयाँ वर्ष २०८२ को उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुमा सुख, शान्ति सुस्वास्थ्य, दीर्घायू एवम् समृद्धिको शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

विष्णु के.सी.
प्रवन्ध निर्देशक
तथा
आकर्षण इण्टरनेशनल प्रा. लि., परिवार
शम्भु मार्ग, आकर्षण भवन (एयरपोर्ट नजिक), काठमाडौं, फोन नं.: ०१-४४५८७०१

डिजिटलाइजेसनसँगै अन्तर्राष्ट्रियकरण

जीवन शर्मा

चुनौतीका बाबजुद नेपाली पत्रकारिता नयाँ प्रविधि, इनोभेसन र अन्तर्राष्ट्रिय सहकार्यमार्फत अघि बढ्न सक्छ । मेटावर्स, कृत्रिम बुद्धिमत्ता अर्थात् एआई, डेटा पत्रकारिता, मोबाइल पत्रकारिता, क्राउड सोर्सिङ, भिडियो ब्लगिङ आदि विधिहरू समेटन सके नेपाली पत्रकारिता अझ सशक्त बन्ने छ

'पत्रकारिता समाजको ऐना हो' भन्ने भनाइलाई सार्थक तुल्याउन नेपाली पत्रकारिताको इतिहासका विभिन्न चरणहरूमा महत्त्वपूर्ण योगदान छ । नेपाली पत्रकारिता बहुभाषिक, बहुसांस्कृतिक समाजको प्रतिनिधि हो । यसले जनताको आवाज उठाउने, सरकारी नीतिमा निगरानी राख्ने, मानवअधिकार संरक्षणको पक्षमा बोल्ने र भ्रष्टाचारविरुद्ध लड्ने कार्यमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ ।

विशेषगरी विपद्, निर्वाचन, जनआन्दोलन, मानवअधिकार उल्लंघन, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध जस्ता विषयमा गरिएको खोजमूलक रिपोर्टिङले नेपाली पत्रकारिताको स्तर उच्च बनाएको छ। नेपालमा पत्रकारिताको प्रारम्भ १९५८ सालमा भएको थियो ।

सुरुमा गोरखापत्र (तत्कालीन 'गोर्खापत्र') सरकारी मुखपत्रका रूपमा प्रकाशन भए पनि यसले नै नेपाली मुद्रण पत्रकारिताको जग हालेको इतिहास छ। त्यसयता २००७ सालको प्रजातन्त्र स्थापनासँगै पत्रकारितामा विस्तारको नयाँ युग सुरु भएको देखिन्छ। निजी र स्वतन्त्र पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशन हुन थाले, जसले जनताको आवाज उठाउन थाले ।

२०१७ सालमा पञ्चायती व्यवस्था स्थापनापछि प्रेस स्वतन्त्रतामा निकै अंकुश लगाइयो । त्यसबेला सरकारी नियन्त्रणमा रहेका मिडियाले मात्र काम गर्न पाउने अवस्था थियो। तर, २०४६ सालको जनआन्दोलनले बहुदलीय व्यवस्था ल्याएपछि पत्रकारितामा फेरि स्वतन्त्रता प्राप्त भयो। त्यसपछि निजी लगानीका ब्रोडसिट पत्रपत्रिकाहरू आए ।

इलेक्ट्रोनिक मिडियाको सुरुवातसँगै टेलिभिजन, रेडियो र अहिलेसम्म आइपुग्दा अनालाइन संचार माध्यमहरूले फड्को मारिसकेका छन्।

कुनै समय पत्रकारिता केवल सत्ताको प्रचार माध्यम भएको आरोप लाग्ने गरे पनि यसले जनताको आवाज बनेर लोकतन्त्रको संवाहकको भूमिकामा उत्रिएको छ । पछिल्लो समय प्रविधिको विकाससँगै पत्रकारिता नेपाल वा कुनै निश्चित भूगोलमा सीमित रहेन । नेपाली पत्रकारिताले विश्वबजारमा पनि आफ्नो प्रभाव विस्तार गरिरहेको छ ।

विदेशमा रहेका नेपालीहरूले समेत त्यहीँबाट सहज रूपमा अनालाइन संचार माध्याम चलाएर पत्रकारितालाई व्यावसायिकतातर्फ डोहोऱ्याउने काम गरिरहेका छन्। नयाँ प्रविधिहरू, जस्तै : मोबाइल पत्रकारिता, भिडियो पत्रकारिता र पोडकास्टले पत्रकारितामा नयाँ आयाम थपेका छन्। यी प्रविधिहरूले पत्रकारिताको पद्धति र संचारको प्रक्रिया अत्यधिक परिवर्तन गरेका छन् । यसले विश्व बजारमा पत्रकारिताको हैसियत बृद्धि भइरहेको छ भन्न कुनै हिच्किचाहट छैन ।

नेपाली पत्रकारिता प्रभावकारी बनाउन अनुसन्धानमूलक र डिजिटल पत्रकारितातर्फ लाग्नुपर्ने अहिलेको अवस्था छ। यसले अझ पत्रकारिताको क्षेत्र विस्तार विकासमा नयाँ आयाम थप्छ भन्ने विश्वास लिन सकिन्छ, जसले प्रेस स्वतन्त्रता, व्यावसायिकता, र अन्तर्राष्ट्रियकरणमा टेवा पुग्छ । अहिले नेपाली पत्रकारहरूले अन्तर र्राष्ट्रिय मिडियामा काम गर्दै देशको प्रतिनिधित्व गरिरहेका छन्। बीबीसी, सीएनएन, भ्वाइस अफ अमेरिका, अल जजिरा, डच वेललगायत अन्तर्राष्ट्रिय संचार माध्यममा नेपाली भाषा र मुद्दालाई स्थान दिन थालिएको छ ।

पछिल्लो समय नेपालका पत्रकारहरूद्वारा बनाइएका केही डकुमेन्ट्री र रिपोर्टहरूले अन्तर्राष्ट्रिय अवार्ड जित्न सफल भएका छन् । भूकम्पपछिको खोजमूलक रिपोर्टिङ, बालश्रम र मानव बेचविखनबारेका रिपोर्टहरूले अन्तर्राष्ट्रिय ध्यान तानेका छन्। यसले नेपाली पत्रकारिताको विषयवस्तुमा विश्वसनीयता बढाएको संकेत गर्छ ।

विदेशमा रहेका नेपालीहरूको संख्या लाखौंमा पुगेको छ। तिनीहरूको समाचार, भावना र सरोकार बोकेर विभिन्न मुलुकमा नेपाली मिडिया संचालन भइरहेका छन् । अन्तर्राष्ट्रिय नेपाली समुदायका लागि संचालित डिजिटल रेडियो, टेलिभिजन, पोडकास्ट, अनलाइन न्युज पोर्टलहरूले नेपाली भाषा, संस्कृति र विचारहरूको संरक्षणसँगै नेपालसँगको सम्बन्धलाई बलियो बनाउने कार्यमा इँटा थपेका छन् ।

डिजिटल युग

विक्रमको २०६० को दशकपछि इन्टरनेटको पहुँच बढ्दै जाँदा अनलाइन पत्रकारिता पनि विकसित हुँदै गयो । अनलाइन न्युज पोर्टलहरू, ब्लग, युटचुब च्यानल, सामाजिक संजालमार्फत सूचना सम्प्रेषणले पत्रकारिताको स्वरूप नै परिवर्तन गरिदिएका छन् ।

त्यस्तै, फेसबुक, ट्वीटर, इन्स्टाग्राम जस्ता सामाजिक संजाल प्लेटफर्महरूको प्रयोग पत्रकारिता क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण भएको छ। पत्रकार र समाचार संस्थाहरू आफ्ना सामग्रीलाई ती प्लेटफर्महरूमा साझा गरेर पाठकहरूसम्म पुऱ्याउने गर्छन्। यसले समाचारको पहुँचलाई व्यापक बनाएको छ र समाचारलाई विभिन्न दृष्टिकोणबाट प्रस्तुत गर्नका लागि अवसर प्रदान गरेको छ ।

योसँगै विश्लेषणात्मक र अनुसन्धानमुलक पत्रकारिता अधिक लोकप्रिय र विश्वासिलो हुँदै गएको छ। पत्रकारिताले समाचार संकलनको काम मात्र नभई समसामयिक घटनाहरूको गहिरो विश्लेषण र समीक्षासम्म गर्ने र अनुसन्धानलाई सहयोग पऱ्याउने काम पनि गरेको छ। नागरिकलाई तथ्यपूर्ण र प्रमाणित जानकारीसहित दिइने सूचना तथा जानकारीले विश्वसनीयतामा अझै बल पुग्ने भएकाले अबको पत्राकारिता खोजमूलक पत्रकारितालाई प्राथमिकता दिनु अनिवार्य भइसकेको छ ।

भ्रष्टाचार, मानवअधिकार उल्लंघन, सरकारका कमजोरीहरू उजागर गर्न खोज पत्रकारितामा जोड दिनुपर्छ । त्यस्तै, तथ्यांक र प्रविधि प्रयोग गरेर अनुसन्धान गर्ने अभ्यासलाई अझ तिखार्दै लैजानु अहिलेको आवश्यकता हो ।

नेपाली पत्रकारिताले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका ब्लग, पोडकास्ट र वेबिनार प्रविधिलाई अपनाउन सकिन्छ । यसले मिडियाको विश्वसनीयता र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्न महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्ने छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूले नेपाली पत्रकारितालाई, विशेषगरी राजनीतिक संकट, जनआन्दोलन, भूकम्प, मानवअधिकार उल्लंघन, अपराध, भ्रष्टाचार न्यूनीकरणलगायतका सवालमा निडरताका साथ रिपोर्टिङ गर्ने निकायका रूपमा हेर्ने गरेका छन् । लामो समयदेखिको दबाब र नियन्त्रणबीच पनि जनताका पक्षमा बोल्ने इतिहास बोकेको नेपाली पत्राकारिताले लोकतन्त्र र नागरिक सचेतनाको विकासमा उल्लेखनीय भूमिका खेलेको अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा स्वीकारिएको छ ।

नेपाली पत्रकारितालाई विश्व बजारमा एउटा विकसित हुँदै गएको, संघर्षशील तर सम्भावनायुक्त पेसाका रूपमा हेर्न थालिए पनि अझ पारदर्शिता, निष्पक्षता र प्रेस स्वतन्त्रताको संरक्षणका लागि सर्वपक्षीय सहकार्यले मात्र पत्रकारिताको छवि अझ उज्यालो बनाउन सकिन्छ ।

समस्या र चुनौती

नेपाली मिडिया जगत्मा योसँगै केही नकारात्मक प्रभावसमेत देखिएको छ । खासगरी राजनीति र ठूला व्यवसायीहरूबाट प्रभावित भएकाले निष्पक्षतामाथि प्रश्न उठ्न थालेको छ।

यो चुनौतीका बीच विदेशमा रहेका नेपालीहरूले नेपाली मिडियालाई आफ्नो मूल देशसँग जोड्ने प्रमुख माध्यम बनाउन कन्टेन्टहरूमा पारस्परिक सहकार्यको आवश्यकता देखिन्छ । पत्रकारितामाथि अनावश्यक प्रतिबन्ध लगाउने कानुनहरू ल्याउने विषयमा सरकारलाई सचेत गराउने, पत्रकारमाथि हुने हिंसा, धम्की तथा राजनीतिक हस्तक्षेप रोक्न स्पष्ट नीतिहरू ल्याउनुपर्छ भने स्वतन्त्र पत्रकारिता टिकाई राख्न वैकल्पिक आम्दानी स्रोतहरू (सदस्यता मोडेल, डोनेसन, क्राउड फन्डिङ) अपनाउनु जरुरी छ ।

नेपाली समाचारलाई अन्तर र्राष्ट्रिय पाठकका लागि अंग्रेजी र अन्य भाषामा अनुवाद गर्ने अभ्यासको सुरुवात भइसकेको छ। यसलाई अझ बलियो बनाउँदै लौजानु पनि अनिवार्य भइसकेको छ ।

तर, चुनौतीका बाबजुद नेपाली पत्रकारिता नयाँ प्रविधि, इनोभेसन र अन्तर्राष्ट्रिय सहकार्यमार्फत अघि बढ्न सक्छ। मेटावर्स, कृत्रिम बुद्धिमत्ता अर्थात् एआई, डेटा पत्रकारिता, मोबाइल पत्रकारिता, क्राउड सोर्सिङ, भिडियो ब्लगिङ आदि विधिहरू समेट्न सके नेपाली पत्रकारिता अझ सशक्त बन्ने छ ।

शुभ रहोस्
नयाँ वर्ष २०८२
नयाँ वर्ष २०८२ को
उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण वैदेशिक रोजगार व्यवसायीका
साथै स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण
नेपालीहरुमा सुख, शान्ति सुस्वास्थ्य,
दीर्घायू एवम् समृद्धिको
शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
केदारनाथ अधिकारी
प्रबन्ध निर्देशक
तथा
EMPOWER HUNTR HR SOLUTION PVT. LTD
Sinamangal-9 (Opposite Hope Hospital), Kathmandu, Nepal
Tel no 014588265, Email : empowerhr1150@gmail.com

हार्दिक शुभकामना
बसन्त ऋतुको आगमनसँगै नवीन उल्लास एवम् आशा लिएर आउने
नयाँ वर्ष २०८२ को
उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण वैदेशिक रोजगार व्यवसायीका
साथै स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुमा
सुख, शान्ति, सुस्वास्थ्य, दिर्घायु एवम् समृद्धिको
हार्दिक शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।
दिल श्रेष्ठ
प्रवन्ध निर्देशक तथा
अल सेक्युर म्यानपावर रिक्रुटमेन्ट प्रा. लि.
परिवार
सिनामंगल, काठमाडौं, नेपाल, फोन: ४५९२९००, ४५९०८००

नयाँ वर्ष २०८२
को शुभकामना
बसन्त ऋतुको आगमनसँगै नवीन उल्लास एवम् आशा लिएर आउने
नयाँ वर्ष २०८२ को उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण वैदेशिक रोजगार
व्यवसायीका साथै स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण
नेपालीहरुमा सुख, शान्ति, सुस्वास्थ्य, दिर्घायु, भातृत्व एकता एवम्
समृद्धिको शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
चोलाकान्त पंगेनी
सभापति, तथा
नेपाली कांग्रेस जनसम्पर्क समिति, मलेसिया
एवं
पंगेनी ह्युमन रिसोर्स प्रा. लि.
परिवार
सामाखुसी, काठमाडौं, नेपाल, फोन: ०१-४३८६६००, ४३८६२०४

हार्दिक शुभकामना
नयाँ वर्ष २०८२
बसन्त ऋतुको आगमनसँगै नवीन उल्लास एवं आशा
लिएर आउने नयाँ वर्ष २०८२ को उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण
वैदेशिक रोजगार व्यवसायीका साथै स्वदेश तथा
विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुमा सुख, शान्ति
सुस्वास्थ्य, दीर्घायू, भातृत्व एकता एवं समृद्धिको
शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
हेम गुरुङ
अध्यक्ष, तथा
एस ओ एस ग्रुप
परिवार
SOS GROUP
धापासी, काठमाडौं, नेपाल, फोन: ४३५५७४५

विश्वमा फैलाउनुपर्ने नेपाली लोक संगीत

सन्तोष श्रेष्ठ

नेपाली लोकसाहित्य र लोकसंगीतको आफ्नै मौलिकता भए तापनि यो विश्वव्यापी भाषा भएकाले यसलाई खुम्च्याएर राख्नुहुँदैन । यसको आयतन बढेको देखेर लोकसंगीत र लोकसाहित्यकर्मीहरू लगायत सम्पूर्ण नेपालीले गौरव गर्न सकौं

लोकसाहित्य वा लोकसंगीत भन्नु लोकमा वा समाजमा प्राचीनकालदेखि चलिआएका साहित्य वा संगीत हुन् । लोकपरम्परामा रहेका यस्ता साहित्य र संगीतले समाजको परिचय मात्र दिँदैनन्, सभ्यता र संस्कार पनि सँगै बोकेका हुन्छन् । अर्थात् लोकसाहित्य वा लोकसंगीत नेपाली मौलिक संस्कृतिको परिचय हो । लोकसंगीतको आफ्नै अनि छुट्टै परिचय छ । आफ्नै विशेषता छ । लोकसाहित्य वा लोकसंगीत नेपाली समाजको मौखिक अनि मौलिक गायन परम्परा हो । लोकसाहित्यसँगै जोडिएको लोकसंगीत हरेक समाजको परिचायक हो । विशेषगरी श्रुति परम्पराका रूपमा रहेका लोकसंगीतलाई प्रविधिको विकाससँगै रेकर्ड गरी आमजनसम्म पुर्‍याउन थालिएपछि यसको व्यापकता बढेको पाइन्छ ।

लोकसंगीतको सबैभन्दा सबल पक्ष भनेको यो जनजनका जिब्रोमा सजिलै झुन्डिने खालको हुन्छ । हरेकले आफ्नो महसुस गर्ने भाका, शब्द र शैली लोकगीतमा हुन्छ। यो लोकगीत, संगीतको शक्ति हो । अझ भन्नु पर्दा यसको सबैभन्दा सुन्दर पक्ष भनेको सरलता, कोमलता र हार्दिकता हो ।

यो कोमल हृदयको सूक्ष्म मिठाससहितको माधुर्य तरंग हो । सबै उमेर समूहका श्रोताले सजिलै टिप्न सक्ने भाका वा लय र शब्द अनि शैलीको प्रयोगका कारण लोकसंगीतले मानिसलाई छपक्कै छुन्छ। आफूतिर आकर्षित गर्छ। अत्यन्त सरल र सजिलै बुझिने शब्दको प्रयोग हुनुले पनि लोकगीत, संगीतलाई धेरैले रुचाउँछन् ।

लोकसंगीतको अर्को विशेषता के छ भने, यसले समाजका कथा, व्यथा, दुःख र विरहलाई मार्मिक ढंगले प्रस्तुत गर्छ । सोझै भन्न नसकिने यस्ता विषयलाई कलात्मक रङ दिएर गायक/गायिकाले प्रस्तुत गर्दा समाजका पीडा र दुःख बुझ्न सहज हुने गर्छ। कतिलाई रुवाइदिन्छ । कतिलाई हँसाइदिन्छ । यसको तागत थाहै हुँदैन ।

नेपाली लोकसंगीतको सन्दर्भमा कुरा गर्दा यसको क्षेत्र फराकिलो देखिन्छ। नेपाली लोकगीतका अनेक रूप, प्रभेद र विषय छन्। जसरी नेपाली भूगोल, संस्कृति र सभ्यता समाज अनि समुदायपिच्छे अलगअलग छन्, त्यसरी नै लोकसंगीतका क्षेत्र पनि आ-आफ्नै प्रकारका छन्। यसको आयतन व्यापक छ।

सुदूरपूर्वको भूगोल र समाजमा त्यहींका समाज, सभ्यता र समुदायअनुसारका लोकसंगीत छन् भने बीचको क्षेत्रमा सोहीअनुसारका र गण्डकी, लुम्बिनी, राप्ती, कर्णाली र सुदूरपश्चिममा सोही भूगोल, सभ्यता, समाज र समुदायअनुसारका लोकसंगीत छन् । यी सबैका आ-आफ्नै विशेषता छन्। सबै एकअर्कामा नजिकै छन् तर भिन्न पनि छन्।

प्रत्येक भूगोल र समाजले आ-आफ्ना लोकसंस्कृति र परम्परालाई लोकगीत, संगीतमा झल्काउने गरेका हुन्छन् । सोहीअनुसारका शब्द, भाका र शैली आफ्ना लोकसंगीतमा प्रस्तुत गर्छन् । प्रस्तुति शिष्ट अनि शालीन हुन्छ । हाम्रो नेपाली भूगोल मूलतः ३ खण्डमा विभाजित छ- हिमाली, पहाडी र तराई । यी तीनै खण्डमा आफ्नै खालका सभ्यता, भाषा, परम्परा र संस्कृति विद्यमान छन् । सोहीअनुसारकै लोकसंगीत र साहित्य हुनु स्वाभाविक हो । अनेकताभित्र एकता झल्किएको पाइन्छ लोकसंगीतमा । नेपालको उत्तरी भागमा हिमाली क्षेत्र छ। यहाँ विशेषगरी लामा, शेर्पा जातिहरू बसोबास गर्छन् । यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने लामा, शेर्पा, गुरुङ, तामाङ आदि जातिहरूका आफ्नै किसिमका लोकगीत छन्। यिनीहरूसँग लोकसंगीतमा सेब्रु गीत छ।

यिनीहरू ल्होसार, मनिरिम्बु, दुम्जे आदि चाडपर्वमा स-साना गीतदेखि लामा-लामा धार्मिक गीत गाउँछन्। यिनीहरूका वाद्ययन्त्रमा ढ्यांग्रो, झ्याली, घण्टी, लाभा, चोसरंगा, स्वगचाम, शंख, डम्फु, नगरा, टुङ्ना आदि प्रमुख छन्। यसरी नै हिमाल र तराईका बीचमा रहेको भूगोल छ- पहाड । आफ्नै किसिमको मौलिक पहिचान र परम्परा रहेको पहाडी भेगमा पनि विभिन्न जातजाति र संस्कृतिका मानिस बसोबास गर्छन् । यहाँका हरेकजसो जातजातिका आ-आफ्नै लोकपरम्परा, साहित्य र संगीत छन् ।

यहाँका लोकगीतहरूमा आफ्नै किसिमको संस्कृतिको प्रभाव देखिन्छ। पहाडमा ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, गुरुङ, तामाङ, दलित आदि जातजाति बसेका छन्। फरक-फरक समुदायमा पनि हामी एकै हौं भन्ने भावना कायमै छ । आ-आफ्ना जातीयता र संस्कार, संस्कृति अनि विशेषता झल्काउने लोकगीतहरूलाई आफ्नै भाषा र भाकामा पहाडका समुदायले प्रस्तुत गर्ने गरेका छन् । हिन्दुहरूले दसैंमा मालश्री, तिहारमा देउसी-भैली, विवाहमा रत्यौलीसँगै बालन, सँगिनी, सोरठी र कर्खा आदि गाउने गरेका छन् । पूर्व पहाडमा झ्याउरे, सेलो, धाननाच, हुर्रे, चण्डी, सँगिनी, बेठी, समला, चण्डी, बिरानी आदि प्रचलित लोकसंगीत हुन्। यस भेगमा जुहारी, दोहोरी, चाडपर्व, उत्सव, जात्राहरूमा समय र परिस्थितिअनुसार विभिन्न लोकबाजाको प्रयोगसमेत गरिन्छ ।

देशको भूगोलको तेस्रो खण्ड हो- तराई । यो तराई खण्ड समतल, घना बस्ती भएको र फाँट रहेको क्षेत्र हो । हिमाली, पहाडी क्षेत्रका मानिस बसाइँ सर्ने तथा विशेषगरी दक्षिणी भारतीय क्षेत्रको प्रभाव रहने तराई खासमा सबै संस्कृति, सभ्यता र परम्पराको साझा स्थल जस्तो लाग्छ। तराईमा बसोबास गर्ने नेपालीमध्ये मैथिली, भोजपुरी, थारू, सतार, राजवंशी, कोचे, मेचे, धिमाल जस्ता आदिवासीको विशेष स्थान देखिन्छ। तराईका लोकगीतहरूमध्ये मैथिली, भोजपुरी, धिमाल, झाँगड, झिझिया, गौना, होरी, रसिया आदि प्रसिद्ध छन् । तराईमा पनि आफ्नै प्रकारका लोकबाजा छन् । जस्तो कि ढोलक, मुरली, बाँसुरी, उर्नी, गोमना, तुझाई, पश्चिमा, मादल, तबला, चाप, झ्याली, दोदरा, झाँझर, मुजुरा, कठताल, चिम्टा, तासा, एकतारे र नागबेली तराईका प्रचलित लोकबाजा हुन्। यिनका अतिरिक्त देशको बीचको भूगोल देशको राजधानीसमेत रहेको क्षेत्र काठमाडौं उपत्यकामा पनि अनेक लोकसंस्कृति र परम्परा अनि लोकगीत, संगीत छन्। काठमाडौं उपत्यकामा विशेषतः नेवार समुदायको सांस्कृतिक रूपमा अग्रता, बाहुल्य र विशिष्टता पाइन्छ । तामाङ समुदायको पनि आफ्नै विशिष्टता पाइन्छ यहाँ ।

नेवार र तामाङका विशिष्ट संस्कृति, संस्कार र भाषा पाइने यहाँका नेवारहरूका आफ्नै लोकपरम्परा छन् भने तामाङका पनि आफ्नै खालका लोकपरम्परा, संगीत र साहित्य पाइन्छन्। आफ्नै जीवनशैलीमा रमाउने यहाँका नेवार र तामाङ जातिका चाडपर्व, उत्सव, जात्रा, रीतिरिवाज, चालचलनमा आफ्नै मौलिकता झल्किन्छ ।

यहाँका नेवार जाति 'षोडसो लास्य' नामका १६ प्रकारका नाचगानका देवतालाई पूजा गर्छन् । चर्या, महाकाली, लाखे नाच, नवदुर्गा नाच, देवी नाच, कुमारी नाच जस्ता नाचमा सुन्दर गायन प्रस्तुत गरिन्छ ।

नेवार जातिले प्रयोग गर्ने लोकबाजा पनि आफ्नै छन् । उनीहरू खीं, मगःखीं, पच्छिमा, बाँसुरी, बय्, भुस्या, छुस्या, धिमे, नेकुबाजा, काः, पोगा, ताः र नाय्खीं आदि प्रयोग गर्छन् । यिनका छुट्टै तर फरक विशेषता जोडिएका छन्।

यस्ता सामाजिक पहिचान, सभ्यता र संस्कृतिका परिचायक लोकसंगीतको संरक्षण, प्रचारप्रसार र विश्वव्यापीकरणमा भने हामी चुकिरहेका छौं । राज्य तहका साथै सरोकारवाला सबै पक्षबाट यसको संरक्षण र संवर्द्धन अनि प्रचारप्रसारमा प्रभावकारी भूमिका देखिनु अत्यावश्यक छ तर देखिँदैन । कतिपय लोकसंगीत हराउने अवस्थामा छन् भने पछिल्लो समय लोकसंगीतका नाममा विकृति र विसंगति मौलाउँदो छ । यसको रोकथाम गर्ने दायित्व पनि राज्यको र सरोकारवालाकै हो । राज्य मौन छ ।

हामीकहाँ भएका विविध जातजाति, भूगोल र संस्कृतिका लोकसंगीत, लोकबाजा र लोकसाहित्यको प्रवर्द्धन गर्न राज्य तहबाटै प्रभावकारी र भरपर्दो कुनै निकाय खडा गर्न आवश्यक देखिन्छ । प्रज्ञाप्रतिष्ठानभित्र सामान्य एउटा विभाग जस्तो देखाएर केवल अल्मल्याउने शैलीबाट लोकसंगीतको विकास र विस्तार हुँदैन । हुनत राज्य मौन छ । प्रज्ञाप्रतिष्ठानहरूलाई केही यस्तो अधिकार छ तर ती विशुद्ध लोकसंगीतका लागि क्रियाशील हुन नसक्ने अवस्था भएकाले विशुद्ध लोकसाहित्य र संगीतमै सक्रिय रहनेगरी एउटा प्राज्ञिक निकाय आवश्यक देखिन्छ, जसले नेपाली लोकसाहित्य र लोकसंगीत अनि लोकबाजालाई विश्वस्तरमा फैलाउन सकोस्।

नेपाली लोकसाहित्य र लोकसंगीतको आफ्नै मौलिकता भए तापनि यो विश्वव्यापी भाषा भएकाले यसलाई खुम्च्याएर राख्नुहुँदैन । यसको आयतन बढेको देखेर लोकसंगीत र लोकसाहित्यकर्मीहरू लगायत सम्पूर्ण नेपालीले गौरव गर्न सकौं ।

(श्रेष्ठ विश्व कीर्तिमानी संगीतकार हुन् ।)

लनगाड नगरपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम नगरबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

डम्बरबहादुर राउत, नगरप्रमुख | देवका लामिछाने, उपप्रमुख | शेरबहादुर पुन, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नलगाड नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
दल्ली, जाजरकोट, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

परिवर्तन गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- १८ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिका लाई कुनै पनि हालतमा मधिरा जन्य पदार्थ किनबेच साथै ओसारपसार नगर्ने र नगराउने,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- जुवाको रुपमा खेलिने तास, ख्वारख्वारे लगायत विभिन्न प्रकारका खेलहरुलाई पूर्ण रुपमा प्रतिवन्द लगाऔं ।
- मधिरा जन्य पदार्थ किनबेच गर्नु भन्दा अगावै अनिवार्य रुपमा व्यवसाय दर्ता गरि इजाजत लिएर मात्र गर्ने,

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

सुक बहादुर बुढा मगर, अध्यक्ष | प्रेम जि.एम., प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | कलादेवी खत्रेनी, उपाध्यक्ष

परिवर्तन गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
पुतलाचौर, रोल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

त्रिवेणी गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

गणेश कुमार केसी, अध्यक्ष | यज्ञबहादुर भण्डारी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | राजकुमारी रेउले, उपाध्यक्ष

त्रिवेणी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सिमृत खारानेटा, रुकुम(पश्चिम) कर्णाली प्रदेश, नेपाल

तिनाउ गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

प्रेम श्रेष्ठ, अध्यक्ष | दिनेश सारु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | लालबहादुर थापा, उपाध्यक्ष

तिनाउ गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
दोभान, पाल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

सुनछहरी गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

धन बहादुर पुन मगर, अध्यक्ष | प्रेमबहादुर घर्ती, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | ननकला घर्ती, उपाध्यक्ष

सुनछहरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
पोबाङ, रोल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

शे-फोक्सुण्डो गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- सबैले समयमै व्यक्तिगत घटना दर्ता गरौं। कर बुझाऔं!
- सुख्खा मौसममा आगजनी, डढेलोको खतरा रहने हुँदा सलाई, लाइटरको जथाबाभी प्रयोग नगरौं।
- यस मौसममा हावाहुरी र हिमपातको समेत सम्भावना रहेकोले सुरक्षित रहन सतर्कता अपनाऔं।
- हिउँचितुवालगायतका बन्यजन्तुको आक्रमणबाट मानिस तथा पशुचौपायालाई जोगाऔं।
- आफ्नो घर, बारी, पानीको मुहान वरिपरि रुख रोपौं, माटो जोगाऔं ।

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

सुमन ढकाल, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | पेम्मा वाङछेन गुरुङ, उपाध्यक्ष | दावा सम्डुक गुरुङ, अध्यक्ष

शे–फोक्सुण्डो गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
साल्दाङ–३, डोल्पा, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

आठबिसकोट नगरपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम नगरबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

रवि केसी, प्रमुख | धन कुमारी शाही, उपप्रमुख | राजेश गौतम, नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

आठबिसकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
आठबिसकोट, रुकुम(पश्चिम), कर्णाली प्रदेश, नेपाल

महाकुलुङ गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

सूर्यबहादुर कुलुङ, अध्यक्ष | खरिधन राई, नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | विपना कुलुङ, उपाध्यक्ष

महाकुलुङ गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
बुङ, सोलुखुम्बु, कोशी प्रदेश, नेपाल

सानीभेरी गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

विर्ख बहादुर विष्ट, अध्यक्ष | दीपक बुढाथोकी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | कमला रोका पुन, उपाध्यक्ष

सानीभेरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सिम्ली, रुकुम (पश्चिम), कर्णाली प्रदेश, नेपाल

त्रिवेणी गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

कर्णबहादुर बाँठामगर, अध्यक्ष | पूर्णबहादुर बुढा, नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | लेखमणि डाँगी, उपाध्यक्ष

त्रिवेणी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
जुगार, रोल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

थबाङ गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

ऋषि केशव बुढा मगर, अध्यक्ष | हेमराज धर्तीमगर, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | सर्मिला बुढा मगर, उपाध्यक्ष

थबाङ गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
थबाङ, रोल्पा, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

शहिद लखन गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश

- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,

हार्दिक शुभकामना

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

रमेशबाबु थापामगर, अध्यक्ष | बाबुराम मगर, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत | इन्दिरा तिवारी, उपाध्यक्ष

शहिद लखन गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
पिपलछाप, गोरखा, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

चिनाइनुपर्छ नेपालका हिमाल

प्रतीक ढकाल

राष्ट्रिय गरिमाको अलिकति अर्थ पनि बुझ्ने सरकार हाम्रो देशमा पनि हुन्थ्यो भने आज ८ हजार मिटरमाथिका हिमालको संख्या संसारमा २० हुने थियो र एक्लो नेपालसँग १४ वटा चुली भएको वैश्विक मान्यता प्राप्त हुन्थ्यो

जापान भन्नेबित्तिकै संसारभरिका मान्छेले जापानलाई चिनाउने एउटा अर्को बिम्बलाई पनि प्रायः सँगसँगै सम्झिन्छन् । अर्थात्, जापान भन्नासाथ जापानीहरूले नै असीम श्रद्धा गरेर विश्वप्रसिद्ध बनाइदिएको त्यहाँको सर्वोच्च चुचुरो माउन्ट फुजीलाई पनि मान्छेले सम्झिहाल्छन् । तर, त्यसको उचाइ समुद्र सतहबाट केवल ३ हजार ७७६ मिटर अग्लो छ ।

माउन्ट फुजीको यो उचाइ नेपालका पाङ्बोचे, दिङ्बोचे, लोबुचे, गोरक्सेप, लाङटाङ, क्यान्जिन जस्ता अधिकांश हिमाली बस्तीहरूभन्दा धेरै तलको हो । जतिसुकै सम्पन्न र विकसित मुलुक भए पनि फ्रान्सको सर्वोच्च चुली मो ब्लाँ ४ हजार ८०६ मिटर मात्र अग्लो छ । यसरी नै जर्मनीको सर्वोच्च चुली जुग्सपिसको उचाइ २ हजार ९६२ मिटर मात्र छ । स्विट्जरल्यान्डको सर्वोच्च चुली मोन्ते रेसाँ ४ हजार ६३४ मिटर र बेलायतको सर्वोच्च चुली बेन नेभिस १ हजार ३४५ मिटर मात्र अग्ला छन् । त्यति मात्र होइन, ब्राजिलको सर्वोच्च चुली नेब्लिना पिक ३ हजार १४ मिटर, मलेसियाको सर्वोच्च चुली माउन्ट किनाबालु ४ हजार ९५ मिटर, अस्ट्रेलियाको सर्वोच्च चुली माउन्ट कोस्युज्को २ हजार २२८ मिटर र हिवैंहिउँको साम्राज्य फैलिएको यो धरतीको एक मात्र जनशून्य महादेश अन्टार्कटिकाको सर्वोच्च चुली माउन्ट भिन्सनको उचाइ केवल ४ हजार ८९२ मिटर छ ।

तर, संसार नै चकित हुने कुरो के छ भने, नेपालमा चाहिँ ५ हजार ८०० मिटरभन्दा कम उचाइ भएको चुलीलाई हिमाल नै मानिँदैन । ५ हजार ७९९ मिटरसम्म उचाइ भएको कुनै पनि चुली नेपालका लागि एक सामान्य 'डाँडो' मात्र हो, 'हिमाल' होइन; चाहे त्यो जतिसुकै हिउँले छोपिएकै किन नहोस् ।

यसका पछाडि नेपालको आफ्नै तर्क छ, जस्तो कि भारी बोकेको खच्चर पुग्न सक्ने ठाउँ हिमाल हुन सक्दैन । जहाँ पिठ्युँमा भारी बोकेको जोक्पे पुग्न सक्छ, त्यो हिमाल हुँदै होइन । जहाँ मान्छेले मान्छेलाई नै बोकेर पुर्‍याउन सक्छ, त्यो हिमाल होइन । हिमाल हुन त एक्लो मान्छेको साहस, आँट र धैर्यको परीक्षण हुनुपर्छ, तब मात्र हाम्रा लागि त्यो 'हिमाल' हुन्छ ।

त्यसैले, हिमाल मात्र एक यस्तो विषय हो, जसमा नेपाल विश्वका सामु सधैं प्रथम नै भइरहन सक्छ । हिमाल नै एक यस्तो विषय हो, जसले नेपाललाई कहिल्यै विश्वमा दोस्रो हुनै दिँदैन ।

संसारमा कहिल्यै कसैको अधीनस्थ नभएका विश्वका ११ देशहरूको सूचीमा बरु नेपाल एक्लो छैन, अरू पनि १० वटा देश साथमै छन् । तर, हिमालको कुरो गर्दा त नेपाल विश्वमै एक यस्तो एक्लो नायक हो, जसको विश्व रंगमञ्चमा कुनै प्रतिस्पर्धी नै छैन । अनि, यति गर्विलो र दर्बिलो विषयका बारेमा नेपालको सरकार, नेपाली जनता र नेपालको पाठ्यक्रम निर्माताहरू नै अनभिज्ञ हुनुचाहिँ कुनै साधारण वा क्षम्य हुन सक्ने कुरै होइन ।

देशको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिष्ठा बढाउने यति ठूलो कुरोका बारेमा पनि केही थाहा नपाईकन बस्नु त यो देशका सरकारका लागि झनै सुहाउने कुरै होइन । यो छोटो आलेखमा विश्व सम्पदाका रूपमा समेत रहेको नेपालको यही अतुलनीय र प्रकृतिप्रदत्त सम्पत्तिका बारेमा केही चर्चा गरिने छ, जसको आधारभूत ज्ञान हुनु हामी सबैका लागि जरुरी छ ।

(१) राजनीतिक अस्तित्व भएका देशहरूको विश्व संस्थाको रूपमा संयुक्त राष्ट्रसंघ रहेजस्तै पर्वतारोहणको दुनियाँको विश्व संस्थाको रूपमा विश्व पर्वतारोहण संघ छ । यसले प्रकाशन गरेको विश्वका 'टप टेन' हिमालको वरीयताको सूचीमा रहेका पहिलो अर्थात् सर्वोच्च चुली सगरमाथा (८,८४९ मि.), तेस्रो, कन्चनजंघा (८,५८६ मि.), चौथो, ल्होत्से (८,५१६ मि.), पाँचौं, मकालु (८,४६३ मि.), छैटौं, चोयु (८,२०१ मि.), सातौं, धवलागिरि (८,१६७ मि.), आठौं, मनास्लु (८,१६३ मि.) र दशौं, अन्नपूर्ण (८,०९१ मि.) गरी १० मध्ये ८ चुली त नेपालमै छन् । नेपालमा नरहेका भनेका जम्मा २ चुली मात्र हुन्- दोस्रो वरीयतामा रहेको माउन्ट केटुको नामबाट बढी चिनिने गडविन अस्टिन (८,६११ मि.) र नवौं, नंगा पर्वत (८,१२५ मि.), जो पाकिस्तानमा अवस्थित छन् ।

(२) यही विश्व पर्वतारोहण संघले दिएको मान्यताअनुसार ८ हजार मिटरभन्दा बढी उचाइ भएका हिमचुलीहरू यो संसारमा जम्मा नै १४ वटा छन् । ती १४ चुलीमध्ये नेपालमा ८ वटा पर्छन् । तर, नेपाल सरकार यही बिन्दुमा चुकिरहेको छ- गणनामा छुटेका आफ्ना ८ हजार मिटरभन्दा बढी उचाइ भएका अरू ६ वटा ठूला हिमालहरूलाई पनि अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता दिलाउन पहल गर्नुपर्छ भन्ने थाहै नपाई बसिरहेको छ ।

यी माथि उल्लेखित ८ वटा नामहरूलाई त त्यो संस्था आफैंले मान्यता दिएको हो । यस्तो अवस्थामा त नेपालले भन्नुपर्थ्यो, 'तपाईंहरूले हाम्रो कन्चनजंघाको मुख्य चुचुरो (८,५८६ मि.)लाई त विश्वको तेस्रो अग्लो चुलीको रूपमा गणना गरिदिनुभयो । धन्यवाद छ । तर, त्यसैका आसपासमा रहेका ८ हजार मिटरमाथिका अरू ४ वटा चुलीहरू यालुङ्काङ (८,५०५ मि.) अनि कन्चनजंघाकै दक्षिणी चुली (८,४७६ मि.), मध्य चुली (८,४७३ मि.) र पश्चिमी चुली (८,०७७ मि.)लाई त छुटाइदिनुभयो । त्यसरी नै हाम्रो ल्होत्से हिमाललाई त विश्वको चौथो उच्च हिमालको मर्यादाक्रममा राखिदिनुभयो । आभारी छौं । तर, त्यसकै छेउमा लहरै रहेका ल्होत्से सार (८,४१३ मि.) र ल्होत्से मिडल (८,४०० मि.)लाई त छुटाइदिनुभयो नि !'

यसरी संसारमा जम्मा ६ वटा ठूला हिमाल गणनामा छुटेका छन्, ती सबै नेपालकै छुटेका छन् । राष्ट्रिय गरिमाको अलिकति अर्थ पनि बुझ्ने सरकार हाम्रो देशमा पनि हुन्थ्यो भने आज ८ हजार मिटरमाथिका हिमालको संख्या संसारमा २० हुने थियो र एक्लो नेपालसँग १४ वटा चुली भएको वैश्विक मान्यता प्राप्त हुन्थ्यो । यस्तो हुनासाथ संसारका 'टप सिक्स्टिन' हिमालहरूमध्ये दोस्रोबाहेक बाँकी १५ वटा हिमालहरू नेपालमै रहेका मानिन्थे । यो त कुनै ओलम्पिकमा स्वर्ण पदक जित्नुभन्दा सहस्र गुणा ठूलो कुरो हो नि ! तर, सरकारमा बस्नेलाई यस्ता कुरा थाहा भए पो ! (३) नेपालका लागि स्थायी हिमरेखा ५ हजार मिटरको उचाइलाई मानिएको भए तापनि हिमाल हुनका लागिचाहिँ ५ हजार ८०० मिटर वा सोभन्दा बढी उचाइ भएको पर्वत नै हुनुपर्ने नेपालको मान्यताबारे माथि नै चर्चा भइसकेको छ ।

यो गणनाअनुसार अब नेपालमा १ हजार ७९२ वटा हिमाल कायम भएका छन् । नेपालमा पर्यटन मन्त्रालयको स्थापना गराएर पहिलो पर्यटन मन्त्रीसमेत हुनुभएका नेपालका प्रथम हिमालविद् डा. हर्क गुरुङसँग जिन्दगीभर हिमालकै खोजीको सहकार्य गर्नुभएका नेपालका अर्का प्रबुद्ध हिमालविद् तथा नेपाल पर्वतारोहण संघका पूर्वअध्यक्ष आङछिरिङ शेर्पा भन्नुहुन्छ, 'हिमालको यो संख्या र तिनका नामहरूलाई नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्)को २०७१ वैशाख २५ गते बसेको बैठकले एजेन्डा नम्बर १९ मा पारित गरेर यसको स्वामित्व लिइसकेको छ । तर, लज्जाको कुरो, नेपाल सरकारसँगै यसको व्यवस्थित अभिलेख छैन ।'

सम्पत्ति चिने पो अभिलेख राम्ररी राखिन्छ त !

यसैबाट थाहा हुन्छ, नेपालको सरकारले हिमाललाई कति महत्त्व दिएको छ भन्ने कुरो । अनि, हामी जनता पनि उस्तै छौं- दबाब दिने जानकारी नै छैन । यिनै हिमालको राम्ररी मार्केटिङ भएर विदेशी पर्यटक ओइरिन थालेपछि नेपालले आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने हो । नेपालले विश्वमा एकछत्र राज्य गर्न सक्ने विषयवस्तु भनेकै हिमाल मात्र हो ।

तर, विदेशमा नेपालको छवि उज्ज्वल पार्न पठाएका राजदूतहरूको हालत उस्तै छ । १० वटा हिमालका नाम पनि भन्न नसक्ने, पञ्चध्यानी बुद्धलाई पनि नचिन्ने, देशै नबुझेका पार्टीका झोलेहरूलाई यो भूमिका दिएर पठाइएको छ । पाठ्यक्रम बनाउने कथित विज्ञहरूले त झनै नाम्चे बजारसम्म पुग्ने पाउकष्ट पनि गरेका हुँदैनन् । अनि, कहाँबाट थाहा होस् विद्यार्थीवर्गलाई हिमालको महत्त्व ? कहाँबाट आओस् यस्तो गौरवी चेतना ?

हाम्रा नीति निर्माता, हाम्रो पाठ्यक्रम, हाम्रो प्रशासन र हाम्रो सरकारको हालत अब पनि यस्तै लथालिंगे पाराकै रहिरहने हो भने भावी पुस्ताले पनि हिमाल चिन्न पाउने छैन । भावी पुस्ता पनि आजको सरकार जस्तै आफ्नै सम्पत्ति नचिनेर सुनको कचौरोमा निकेलको सिक्का भिक्षा मागिरहने नै भएर निस्कने छ । आफ्नै नाभीमा भएको बिनाको सुगन्ध पहिचान गर्न नसकेर भौंतारिइरहने कस्तुरीकै नियतिमा पुग्ने छ । तसर्थ, नेपालीले हिमालको अर्थ, महिमा र गरिमा बुझौं र सम्पन्न हुने आफ्नो बाटो आफैं बनाउन सुरु गरौं नत्र ढिलो हुने छ र इतिहासले हामीलाई कहिल्यै क्षमा गर्ने छैन ।

(नेपाल सरकारका पूर्वसहसचिव ढकाल चर्चित र लोकप्रिय नियात्राकार हुन् ।)

नयाँ वर्ष २०८२ को
हार्दिक शुभकामना
नयाँ वर्ष २०८२ को उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुमा सुख, शान्ति, सुस्वास्थ्य, दिर्घायु एवम् समृद्धिको
हार्दिक शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।
शम्भु गौतम
प्रबन्ध निर्देशक तथा
स्यारोन मेनपावर सर्भिस प्रा. लि.
परिवार
महाराजगंज-०४, काठमाडौं, नेपाल, फोन: ४४८१५०५

हार्दिक शुभकामना
बसन्त ऋतुको आगमनसँगै
नवीन उल्लास एवम् आशा लिएर आउने
नयाँ वर्ष २०८२ को
उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण वैदेशिक रोजगार व्यवसायीका
साथै स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण
नेपालीहरुमा सुख, शान्ति सुस्वास्थ्य, दीर्घायू, भातृत्व
एकता एवम समृद्धिको
हार्दिक शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।
राम श्रेष्ठ
प्रबन्ध निर्देशक, तथा
हार्वेष्ट मुन ग्रुप
परिवार
गैरीधारा २, नक्साल, काठमाडौं, नेपाल, फोन: ०१-४४१५५७४

हार्दिक शुभकामना
नयाँ वर्ष २०८२ को
उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण वैदेशिक रोजगार व्यवसायीका
साथै स्वदेश तथा विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण
नेपालीहरुमा सुख, शान्ति सुस्वास्थ्य,
दीर्घायू एवम् समृद्धिको
हार्दिक शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।
रघु पुरी
अध्यक्ष, तथा
दि रिभर ओभरसिज प्रा. लि.
परिवार
बत्तिसपुतली (होटल द्वारिकाजको पछाडी, गौशाला, काठमाडौं, फोन: ४४६२४३१

नेपाल–चीनबीच खाना सम्बन्ध

सज्जु दाहाल

नेपाल र तिब्बतको खाना संस्कृति भौगोलिक उचाइ, चिसो मौसम, बौद्ध धर्म र व्यापारिक सम्पर्कका कारण धेरै मिल्दो जुल्दो छ । दुवै क्षेत्रका खानाहरूले स्थानीय उत्पादन, मौसम र सांस्कृतिक सम्प्रेषण झल्काउँछन्

जीवनको सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण वस्तु खाना हो। खानाबिना जीवन सम्भव नै छैन । जीवन किन त ? जीवन प्रकृतिको नियम संचालन गर्नका लागि हो । कुनै पनि चिजको जन्म हुन्छ, वृद्धि, विकास हुन्छ र अन्त्य हुन्छ । जन्मदेखि मृत्युसम्मको यात्रा अर्थात् वृद्धि र विकास नै जीवन हो । यही वृद्धि र विकासको आधार नै खाना हो ।

जस्तो वृद्धि र विकास चाहिन्छ, उस्तै खाना खाइन्छ । अर्थात्, यो जीवन अथवा यो शरीर खानाकै थुप्रो हो । मानिसको शरीर पनि यही खानाकै प्रतिफल हो । जस्तो अन्न, उस्तै मन पनि भनिन्छ ।

खाना संस्कृति

विश्वभर नेपालीले प्रायः दाल-भात नै खान्छन्। रोटी, ढिँडो पनि खान्छन् । यो खानाले उनीहरूको उद्‌गमस्थलको त्यो समाजको रमाइलो समय स्मरण गराउँछ । अन्डा, ऐला, क्वाँटी, खजुरी, खट्टे, खिचडी, खीर, गुझिया, छ्याङ, ठेकुवा, ठों, तिलौरी, तरकारी, तेर्मा, दही-चिउरा, दाल, माछा, मासु (राँगा, खसी, कुखुरा, बंगुर), मःम, भात, योमरी, लड्डु, बारा, बिर्‍यानी, सर्बत, साग, सातु, सेबई, सेलपुरी तथा फलफूलहरू नेपालीबीच प्रख्यात छन् ।

नेपाली पर्वहरूमा यी खानपानलाई विशेष महत्त्व दिइन्छ । यी परिकारहरूले पारिवारिक पुनर्मिलन, सौभाग्य र संस्कृतिको पहिचान झल्काउँछन् ।

त्यस्तै, चीनमा अन्डा, ग्लुटिनस राइस बल, चाउमिन, चोङयाङ केक, चोङ्ज, तरकारी, थाङयुआन, भात, माछा, मासु, मःम, युआनस्याउ, साग, स्प्रिङरोल आदि अत्यन्तै प्रसिद्ध छन्। चिनियाँ चाडपर्वमा खानपान केवल स्वादका लागि नभई धार्मिक, सांस्कृतिक र सौभाग्यसँग जोडिएको हुन्छ । दुवै देशका भोजन परम्पराहरूमा चामल र अन्नलाई प्रमुख स्थान दिइएको छ । नेपालमा दैनिक भोजनका रूपमा लाखौंले दाल-भात ग्रहण गर्छन्, जबकि चीनको दक्षिणी भागमा चामल मुख्य खाद्य हो भने उत्तरी भागमा गहुँबाट बनेका नुडल्स जस्ता परिकारहरू लोकप्रिय छन् ।

नेपालमा गुन्द्रुक (फर्मेन्ट गरिएको हरियो साग) र चीनमा चाछ्याई (अचार बनाइएको तरकारी) जस्ता फर्मेन्टेड सामग्रीहरूको प्रयोगले खाद्य संरक्षण प्रविधिमा समेत समान निर्भरता देखाउँछ। यो प्रविधिले स्वाद र भण्डारणको समय दुवैलाई बढाउँछ। यो दुवै देशको साझा खाना संस्कृति हो ।

चीनमा होस् या नेपालमा, शारीरिक होस या मानसिक, जता पनि खाना महत्त्वपूर्ण छ । खानाबिना जीवन चल्दैन ।

भौगोलिक खाना र सांस्कृतिक सम्बन्ध

नेपाल र तिब्बतको खाना संस्कृति भौगोलिक उचाइ, चिसो मौसम, बौद्ध धर्म र व्यापारिक सम्पर्कका कारण धेरै मिल्दोजुल्दो छ। दुवै क्षेत्रका खानाहरूले स्थानीय उत्पादन, मौसम र सांस्कृतिक सम्प्रेषण झल्काउँछन् । खानाबिना जीवन र जीवनबिना संस्कृति, प्रकृति केही चल्दैनन् ।

हिमालयन बुद्धिजम, महायानी लामयिजम तथा शेर्पा समुदायको धार्मिक सांस्कृतिक क्रियाकलापहरू समान छन् । नेपालको प्रसिद्ध मःम (मासु वा तरकारी भरिएको स्टिम वा फ्राइड डम्प्लिङ) चीनको च्याउज र मानथउ जस्ता डम्प्लिङसँग मिल्दोजुल्दो छ ।

इतिहासकारहरूले मःमको उत्पत्ति तिब्बती व्यापारीहरूबाट भएको मान्छन्, जसले सिल्क रोड हुँदै नेपालमा यस्ता डम्प्लिङहरू ल्याए । त्यस्तै, हिमाली क्षेत्रमा लोकप्रिय थुक्पा (नुडल सुप)को गाढा झोल र नुडल आधार चीनका युनतुन सुप नुडल परिकारहरूसँग मिल्दोजुल्दो छ, जसले चिसो पहाडी मौसमअनुसार भएका परिमार्जनहरू दर्शाउँछ ।

भनिन्छ, रानी भृकुटी (सम्राट स्रङ चङ गम्पोकी रानी)ले योमरी चीनमा लगिन् र मःम नेपालमा ल्याइन्। त्यस्तै, दुवै देशमा बुद्ध धर्मको संरक्षण, विकास र प्रचारप्रसारमा पनि उनको महत्त्वपूर्ण भूमिका छ ।

धार्मिक खाना सम्बन्ध

नेपालको उत्तरी भेगका (शेर्पा, गुरुङ, तामाङ, भोटे आदि) समुदायहरू तिब्बती समुदायसँग ठ्याक्कै मिल्छन् । दुवैतिर नुडल, बटर टी र सुप लोकप्रिय छन्। हिमालयन बौद्ध धर्मको खाना संस्कृति अहिंसा, शुद्धता, ध्यान र आध्यात्मिक जीवनशैलीमा आधारित छ । यस क्षेत्रमा थुक्पा, मःम, त्सम्पा, बटर टी र जौका परिकारहरू लोकप्रिय छन् ।

नेपालको दोस्रो ठूलो बौद्ध धर्म पनि समान रूपले मनाइन्छ। चीन र नेपालको पाककलात्मक खाना संस्कृतिका समानता सिल्क रोडका सयौं वर्षदेखिका अन्तरक्रियाको परिणाम हो, जुन हाल बेल्ट एन्ड रोड इनिसिएटिभ जस्ता आधुनिक परियोजनाहरूमा समेत प्रतिबिम्बित भइरहेको पाइन्छ । गुन्द्रुकदेखि मःमसम्म र चाडपर्वका विशेष परिकारदेखि आधुनिक फ्युजन व्यञ्जनसम्म गज्जबको सम्बन्ध रहिआएको छ।

निष्कर्षमा, यस्ता साझा परम्पराहरूले खाना राष्ट्रिय सीमाभन्दा पर पुगेको देखाउँछन्। भविष्यमा पनि यी २ देशबीच पाककलात्मक सृजनाको आदानप्रदान जारी रहने छ । यसले दुवैको सांस्कृतिक पहिचान र नवीनतालाई जगेर्ना गर्दै आएको छ ।

चीन र नेपालको भौगोलिक निकटताले दुवै देशका खानाको सांस्कृतिक विविधतालाई गहिरो रूपमा संश्लेषण गरेको छ । नेपाली खानामा चिनियाँ प्रभाव र चिनियाँ खानामा नेपाली विशेषताको मिश्रणले २ राष्ट्रका जनतालाई साझा भोजन संस्कृतिबाट जोडेको छ ।

SURYA NEPAL
PRIVATE LIMITED
ENDURING VALUE FOR ALL STAKEHOLDERS

महिला उद्यमशीलता:
सम्भावनाका नयाँ यात्रा
ग्लोबल आइएमई बैंकले नेपाली महिलाहरूको उद्यमशील र आत्मनिर्भर बन्ने सपना साकार बनाउन "ग्लोबल म उद्यमी कर्जा" योजना प्रारम्भ गरेको छ। कृषि, उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण लगायतका क्षेत्रमा व्यवसाय सुरु तथा विस्तार गर्न चाहने महिला उद्यमीलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।
रु. १० करोड सम्मको कर्जा रकम
आकर्षक ब्याजदर
१० वर्ष सम्मको आवधिक तथा चालु पूँजी कर्जा
उद्यमी डिजिटल उपहार
म उद्यमी कर्जा
*शर्तहरू लागु हुनेछ ।
Global IME Bank
ग्लोबल आइएमई बैंक लि.
सबैका लागि बैंक
बचत गरौं
GLOBAL CONNECT
Call Us : +977-1-5970600
globalconnect@gibl.com.np

गौरीशंकर गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, बिस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।

हार्दिक शुभकामना
नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
विस्वास कार्की, अध्यक्ष
रिजेश उपरकोटी, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
उमा लुङ्गेली मगर शेर्पा, उपाध्यक्ष
गौरीशंकर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सुरी, दोलखा, बागमती प्रदेश, नेपाल

डोल्पो बुद्ध गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश
- सबैले समयमै व्यक्तिगत घटना दर्ता गरौं। कर बुझाऔं!
- सुख्खा मौसममा आगजनी, डढेलोको खतरा रहने हुँदा सलाई, लाइटरको जथाबाभी प्रयोग नगरौं।
- यस मौसममा हावाहुरी र हिमपातको समेत सम्भावना रहेकोले सुरक्षित रहन सतर्कता अपनाऔं।
- हिउँचितुवालगायतका बन्यजन्तुको आक्रमणबाट मानिस तथा पशुचौपायालाई जोगाऔं।
- आफ्नो घर, बारी, पानीको मुहान वरिपरि रुख रोपौं, माटो जोगाऔं

हार्दिक शुभकामना
नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
मन बहादुर थापा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
पेम्मा धोर्चे गुरुङ, उपाध्यक्ष
कार्मा छोइवेल गुरुङ, अध्यक्ष
डोल्पो बुद्ध गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
धो, डोल्पा, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

बारपाक सुलिकोट गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश
- हावाहुरी चल्न थालेपछि झ्यालढोका बन्द गरौं,
- घरको संरचना बलियो बनाऔं,
- जस्तापातालगायतका वस्तुहरु खुल्ला र जथाभावी रुपमा नछोडौं,
- हावाहुरी चलेमा भागदौड नगरौं, विस्तारै सुरक्षित स्थानमा जाऔं,
- हावाहुरी चलेको समयमा सवारी साधन रोकेर सुरक्षित स्थानमा बसौं,
- सुरक्षित ओत नभेटे थुचुक्क बसेर दुवै हातले टाउँको छोपी घोप्टो परौं,
- हावाहुरीबाट हुने क्षति कम गर्न पुर्व तयारी एवं सतर्कता अपनाऔं ।
- सलाई, लाईटरजस्ता प्रज्वलनशील वस्तु बालबालिकाले भेट्ने ठाउँमा नराखौं,

हार्दिक शुभकामना
नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम गाउँबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
विष्णुप्रसाद भट्ट, अध्यक्ष
सुवाश आले, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सनमाया गुरुङ, उपाध्यक्ष
बारपाक सुलिकोट गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
ताकुकोट, गोरखा, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

छार्का ताङसोङ गाउँपालिकाद्वारा जनहितमा जारी सन्देश
१. सबै प्रकारका व्यवसायहरु दर्ता गरेर मात्र सञ्चालन गरौं । घर नक्सा पास गरेर मात्र संरचना बनाऔं ।
२. व्यक्तिगत घटना दर्ता ३५ दिनभित्र गरौं ।
३. समयमा कर तिरौं र सभ्य नागरिकको परिचय दिऔं ।
४. सरसफाई र स्वच्छ वातावरण निर्माण गरौं । फोहोरको स्रोतमा नै वर्गीकरण गरौं ।
५. सामाजिक सुरक्षा भत्ताका लागि प्रत्येक आ.व.को भाद्र मसान्तभित्र अनिवार्यरुपमा परिचय पत्र नविकरण गरौं ।
६. कुनै पनि शंकास्पद गतिविधि देखिएमा तत्काल गापामा जानकारी गराऔं ।
७. बिक्रेताले बिक्री वितरण हुने समानको मुल्यसूची स्पष्टरुपमा देखिने गरी बिक्री कक्षमा राख्नुपर्नेछ ।
८. आफुले प्रयोग गरेको नापतौल तथा नाप्ने, तौलने यन्त्रहरु (ढग, काँटा, लिटर, मिटर) तोकिएको समयमा जाँच तथा नवीकरण गराउने ।

नव वर्ष २०८२ सालको उपलक्ष्यमा आम नगरबासी, आमा–बुवा, दाजु–भाइ, दिदीबहिनीहरु, साथै देश विदेशमा रहनु हुने सम्पूर्ण नेपालीहरुको सु–स्वास्थ्य, उन्नति र दीर्घायूको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
अमरराज सेजुवाल, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
कर्मा दुण्डुप गुरुङ, उपाध्यक्ष
सेनांङ गुरुङ, अध्यक्ष
छार्का ताङसोङ गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
कागकोट, डोल्पा, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

वेदको विश्वव्यापीकरण आवश्यक

रूपक अलङ्कार

वेदलाई कुनै पूर्वाग्रहले ग्रस्त भएर हेर्नु जरुरी छैन किनभने माध्यमिक तथा आधुनिक समाजमा देखिएजस्तो जात, धर्म, सम्प्रदाय तथा मतमतान्तरको खिचडी वेदमा पाइँदैन

वेद प्राचीन मानव सभ्यताले आर्जन गरेको अनुभव र अनुभूतिको विशाल भण्डार हो। वेद शब्दको अर्थ नै ज्ञान हो, सम्यक् विचार हो। ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद र अथर्ववेद गरी ४ वटा संहिताहरू सुनिए तापनि वैदिक साहित्यको परम्परामा संहिता, ब्राह्मण, आरण्यक र उपनिषद्को समष्टिलाई वेद भनिन्छ। यस लघु आलेखमा वैदिक विषयलाई लिएर चञ्चुप्रवेश मात्र गर्ने प्रयास गरिएको छ।

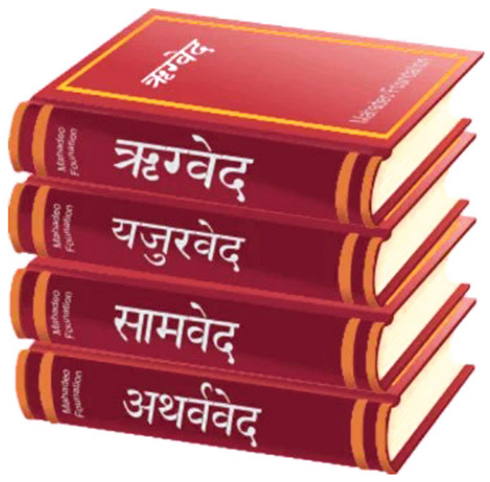

वेदमा प्रकृति चिन्तन

जीवन र जगत्को नैरन्तर्यका लागि प्रकृतिको अर्को विकल्प नभएकाले मानिसलगायत सम्पूर्ण स्थावर जंगमको सृष्टि, स्थिति र लयात्मक पद्धतिको नियामक र विधायक पनि प्रकृति नै हो। प्रकृतिको स्थुलसूक्ष्मात्मक सहस्र अवयवहरूमध्ये दृश्य जगत्मा वर्तमान ग्रह, नक्षत्र, नदी, पर्वत, सूर्य, जल, वायु वनस्पति तथा प्राणीहरू प्रकृतिका मूर्तरूप हुन्।

साहित्यको सौन्दर्यवर्धनमा प्रकृतिको भूमिका सर्वग्राह्य र सर्वस्वीकार्य छ। त्यसका अतिरिक्त प्राणीको जीवनलाई रसिलो, भरिलो र सौन्दर्यपूर्ण बनाउनका लागि त प्रकृतिको आनिवार्य आवश्यकता छ। विश्वमा विकसित कुनै पनि सभ्यता र दर्शनले प्रकृतिको विरलै अपमान गरेको होला। त्यसमाथि वैदिक मानवले प्रकृतिलाई माता-पिता र देवताका रूपमा सम्मान गरेका छन्।

प्रकृतिको हित चिताउनु भनेको आफ्नै हित चिताउनु हो। प्रकारान्तरले आफ्नै कल्याण गर्नु हो। पुँजीवादी वर्तमानमा प्रकृतिको निर्मम दोहन भएको छ। प्रकृतिलाई नष्ट-भ्रष्ट बनाउनका लागि होडबाजी चलेको छ। चरम भौतिकवाद र उपभोक्तावादले गाँजेको अहिलेको समयमा मानिस सम्पत्तिका लागि विवेकहीन हुँदै गएको छ।

धरती आमा हुन्, हामी उनका सन्तान हौं (माता भूमि: पुत्रो-हम् पृथिव्या:) भन्यो भने हाँस्ने मान्छे जन्मिएका छन्। साहित्य भनेको सात्त्विक चिन्तनको उत्तम अभिव्यक्ति हो, त्यस कारण यसले शाश्वत सत्यलाई वहन गरेको हुन्छ। सात्त्विक चिन्तनको निर्विवाद उदाहरण वैदिक ऋचा हुन्।

प्रकृतिलाई देवताका रूपमा पूजा तथा श्रद्धा गर्ने परम्पराको स्रोत वेद हो। यस कारण प्रकृति संरक्षणमा वेदले अघि सारेको मार्ग अत्यन्त प्रेरणादायी छ। वैदिक ऋषिहरूको नजरमा पृथ्वी, जल, तेज, वायु, आकाश प्रकृतिका स्थूल रूप तथा तिनका सूक्ष्म रूप सारा देवता नै हुन्। प्राणीहरूको कल्याण गरुन्जेल तिनले नै देवताको सम्मान पाएका छन् भने प्राणीको अहित हुनेगरी अग्नि वायु आदिमा मात्रागत वृद्धि भएमा यिनैले असुर वा राक्षसको उपाधि र त्यसअनुसारको निन्दा पनि पाएका छन्। यद्यपि, प्रकृतिको आवश्यकता र अनिवार्यताको बोध भने वेदले उच्च तहमा गरेको छ।

यज्ञ, आवास तथा कृषिका लागि खनजोत गर्दा, हाँगाबिँगा काट्दा पनि 'पृथ्वी, तिमीलाई दुख्यो कि ?' भनेर माफी माग्ने ऋषिहरूले हामीलाई प्रकृतिप्रति कृतज्ञ हुन, सचेत हुन र आवश्यकता बोध गर्न अनुरोध गरेका छन्। पढ्दा यस्ता कुरा भावुकताका उपज लागे पनि यिनले मनोवैज्ञानिक रूपमा हामीलाई बल प्रदान गरेका छन्।

वर-पीपललाई देवत्व प्रदान नगरिएको भए चौतारीमा बसिरहेको मानिस पिसाब फेर्न अलि पर जाँदैनथ्यो होला। त्रासकै कारण भए पनि चौतारीको संरक्षण भयो नि ! वेदको प्रकृति संरक्षणको चेतना विभिन्न रूपबाट हाम्रो जीवनसित जोडिएको छ भन्ने कुराको यो एउटा उदाहरण मात्र हो।

वेदमा सदाचार

सदाचारलाई धर्मसित तादात्म्य गरी हेर्ने र धर्मको सम्पूर्ण भार आचारमा थोपर्ने चलन चलिआएको छ। यसबाट आचार र धर्मबीचको पार्थक्य पहिचान गर्न अप्ठ्यारो परेको देखिन्छ। कुनै धर्ममा आस्था नराखे पनि मानिस सदाचारी हुन सक्छ र धार्मिक रङ बोकेर हिँडेको मानिस पनि भ्रष्ट र दुराचारी हुन सक्छ। जो सदाचारी छ, उसलाई धर्मको ल्याबमा टेस्ट गर्नु पनि आवश्यक हुँदैन।

धर्म आस्था र विश्वाससित जोडिएको हुन्छ र यो साम्प्रदायिक संरचनाले युक्त हुन्छ। आचारको नाता व्यक्ति वा समाजसित मात्र गाँसिएको हुन्छ। सदाचारीहरूको समाज सभ्य र सुसंस्कृत हुन्छ।

आपसी सद्भाव, सामाजिक उत्तरदायित्व, सामाजिक कार्य, दान, सहकार्य जस्ता कुराहरू सदाचारभित्र पर्छन्। सबैको कल्याण, उन्नति र प्रगतिको कामना सदाचारका उन्नायक हुन्। सबैको मंगल होस्, आपसमा ईर्ष्या नहोस् जस्ता शुद्ध भावनाले ओतप्रोत ऋचाहरू वेदमा प्रशस्त पाइन्छन्।

दानलाई स्वर्ग वा धर्मसित जोडेर हेर्ने परम्परा भए तापनि दान छुट्टै मानवीय मूल्यको उपज हो। आफूभन्दा कमजोर तथा दरिद्रलाई दान गर्नु मानवीय दायित्व हो। अन्न, वस्त्र, श्रम तथा द्रव्य दानबाट बडाबडा सामाजिक कार्य भएका छन्। मठमन्दिर, पाटीपौवा, धारा, चौताराहरू दानकै प्रतिफल हुन्।

व्यक्तिगत स्वार्थ तथा कर्मलाई परित्याग गरी जो सामाजिक जीवन बाँच्छ, त्यस्तालाई समाजका मानिसले दान गरेर उत्प्रेरित गर्नुपर्छ। जनताका पक्षमा भएका सयौं अभियान र आन्दोलनहरू जनताको दान र चन्दाबाटै सफल भएका उदाहरण हामीसित छन्। दानले सामाजिक प्रतिष्ठालाई उँचो त बनाउँछ नै, मानसिक शान्ति तथा आनन्द पनि प्रदान गर्छ।

त्यस कारण दान जस्ता सामाजिक कर्मलाई वैदिक ऋषिहरूले उच्च महत्त्व दिएका छन्। सय हातले संग्रह गर, हजार हातले दान गर (शतहस्त समाहर सहस्रहस्त सङ्किर)। जसले नबाँडी खान्छ, त्यस्तो मानिस पापी हुन्छ (केवलाघो भवति केवलादी)। कसैको सम्पत्तिमाथि पनि द्रोह नगर (मा गृध: कस्यचिद्धनम्) जस्ता वैदिक ऋचाहरूले समाजमा मिलीजुली बस्न र बाँडीचुँडी खान सिकाएका छन्।

संसारका प्राय: सभ्यता र संस्कृतिले दानलाई महत्त्व दिएका छन् त्यस कारण दान मानवीय स्वभाव र दायित्व हो। यसलाई निश्चित धर्मसित गाँसेर मात्र हेर्नुपर्छ भन्ने छैन। अलि बढी चुइयाँ तथा कृपण मानिसलाई पनि दानबाट प्राप्त हुने आनन्दबाट लाभान्वित बनाउनका लागि दान गरे धर्म हुन्छ भनी दानलाई धर्मसित जोडिएको हो।

वेदले पनि दानलाई प्राथमिकता दिएको छ। वेदले अगाडि सारेको दानको अवधारणामाथि उभिएर दधिचि, रन्तिदेव, कर्ण आदिका आख्यान लोकप्रिय भएका हुन्।

वेदले हामीलाई एकआपसमा विश्वास र भरोसा राखेर व्यवहार गर्न सिकाउँछ। एकले अर्कालाई मित्रको भावनाले हर्नुपर्ने सत्यको बोध गराउँछ। सबैलाई मित्रको आँखाले हेरौं (मित्रस्य चक्षुषा समीक्षमहे)। हाम्रो मन र संकल्प समान होस् (समानि व आकूती समानि हृदयानि वै) जस्ता सूक्तिले सत्य संकल्प, भ्रातृत्व, बन्धुत्व, सामाजिक उन्नति र उद्बोधनका सन्दर्भमा कालजयी उद्घोष गरेका छन्।

संसारका दर्शन र विचारको उद्देश्य मानिसको सर्वत: समुन्नति वा सुख हो भने त्यस सिद्धान्तको प्रथम प्रवाचक वैदिक ऋषिहरू हुन् भन्ने कुरा उनीहरूका ऋचाले बताइरहेका छन्।

वेदमा विश्वकल्याण

वेदलाई कुनै पूर्वाग्रहले ग्रस्त भएर हेर्नु जरुरी छैन किनभने माध्यमिक तथा आधुनिक समाजमा देखिएजस्तो जात, धर्म, सम्प्रदाय तथा मतमतान्तरको खिचडी वेदमा पाइँदैन। सत्यासत्य तथा न्यायान्यायलाई अवश्य पनि वेदले पक्षपात गरेको छ अन्यथा जन्मादिलाई कारण देखाएर मानिस-मानिसबीचमा वैमनस्य सिर्जना गर्ने काम वेदले गरेको छैन।

समाजवादी वा साम्यवादी पूर्वीय चिन्तनको बीजभूमि वेद नै हो। वैदिक ऋचाले भन्छ, 'भद्रं कर्णेभि: श्रुणुयाम: (हाम्रा कानले राम्रो कुरा सुनून्), आँखाले राम्रो देखून्। यहाँ तिमी र उनीलाई छाडेर सम्पूर्णको दृष्टिबाट प्रथम पुरुष बहुवचन प्रयोग गरेर सबैको आवाज मुखरित गरिएको छ।

ज्ञान, चिन्तन र मननलाई वेदले अत्यन्त महत्त्व दिएको छ। वेदको शाब्दिक अर्थ पनि ज्ञान नै हो। ज्ञानबिना मुक्ति सम्भव छैन (ऋते ज्ञानान् नमुक्ति:) भन्ने कुरा जानेरै सरस्वतीले हामीलाई सम्पन्न बनाऊन् (सरस्वती न: सुभगामयस्करत्) भनेको हो वेदले।

अज्ञानता र चेतनाहीनताकै कारण संसारका मानिस दु:खी भएका हुन् भन्ने कुरालाई संसारका जुनसुकै उन्नत दर्शनले स्वीकार गरेका छन्। कसले पढ्ने र कसले नपढ्ने भन्ने विषयमा वैदिक संहिताले महत्त्व दिएको छैन। त्यसैले ज्ञान सबैका लागि अपरिहार्य छ भन्ने कुरा स्वयं प्रकाश्य छ।

वेदको यात्रा ज्ञान र चिन्तनको यात्रा हो। तमाम अन्धकारलाई जितेर ज्योतिर्मयतातिर जान, असत्यलाई चिरेर सत्यको आभामा हराउन, मृत्यु वा अधोगतिलाई रोकेर उच्चता तथा अमरतातिर जान वेदले हामीलाई आग्रह गरेको छ (असतो मा सद्गमय। मृत्योर्मा आमृतं गमय। तमसो मा ज्योतिर्गमय।)

यसर्थ हाम्रा वेदलाई विश्व कल्याणका खातिर संसारभर कसरी प्रचार गर्ने र यसबाट विश्वका मानवलाई कसरी लाभान्वित गर्न सकिन्छ भनेर सोच्नु र सोअनुसारका योजना, नीति बनाउनु उत्तम हुने छ।

(नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयमा प्राध्यापनरत उपप्राध्यापक अलङ्कार वेदाचार्य हुन्।)

CIMEX INC. PVT. LTD.
Naxal, Kathmandu
01-5970733
9802396101
LALITPUR: 9801981531, 9801981533 I BHAKTAPUR: 9851038377, 9802356481 I BANEPA: 9801846261 I CITY STORE: 9801188666, 9801091100
BIRTAMODE: 9817021197, 9842752415 I NEPALGUNJ: 9857821460, 9857821410 I BIRGUNJ: 9855022964, 9855027530 I JANAKPUR: 9801671611, 9844039594
BIRATNAGAR: 9820730353, 9802720125 I BUTWAL: 9857026149, 9857031014 I NARAYANGHAT: 9801368497, 9855063204 I POKHARA: 9801671611, 9844039594
ITAHARI: 9802600501, 9802678144 I DANG: 9857821460 I BHAIRAHAWA: 9857088804, 9857026149 I DHANGADI: 9858420415